

ESZTERHÁZY KÁROLY FŐISKOLA

Eligazodás a szerzői jog útvesztőjében

Gyakorlati útmutató
Tóvári Judit

2012.

EGER

Tartalom

1	A szerzői jogvédelem tárgya és szereplői	5
2	Az alkotó tevékenységből eredő személyhez fűződő jogok.....	7
2.1	A szerző nevének feltüntetése	7
2.2	A mű egységének a védelme	7
2.3	A mű nyilvánosságra hozatalának és felhasználásának engedélyezése	7
3	A szerző művének felhasználásából keletkező vagyoni jogok	8
3.1	A szerzői jogdíj és a műtípusok	8
3.1.1	A nagyjogos felhasználás	9
3.1.2	A kisjogos felhasználás, más néven közös jogkezelés	9
3.2	Az egyes felhasználásokért automatikusan járó díjazás, a „díjigény”	11
3.3	A közös jogkezelő egyesületek	12
3.3.1	A közös jogkezelő egyesületek által kezelt jogok.....	13
3.4	A művek felhasználásának módjai	15
3.4.1	A többszörözés	15
3.4.2	A terjesztés	15
3.4.3	Az átdolgozás	15
3.4.4	A magáncélú és a nyilvános előadás	16
3.5	Egyes cselekmények engedélyezése	19
3.5.1	A hangfelvétel-kiadás és a mechanikai jogok	19
3.5.2	A hangfelvétel-előállító és a lemezkiadó	21
3.5.3	Filmalkotás	25
3.5.4	Képző-, ipar-, tervező- és fotóművészeti alkotás	29
3.5.5	Rádiós és televíziós műsorszolgáltatás	34
3.5.6	Művek az interneten	35
3.5.7	Szoftverek, adatbázisok, adattárak szerzői jogi védelme.....	38
3.5.8	A reklámozás céljára megrendelt mű	41
3.5.9	A merchandising jogok	41
3.7	Munkaviszonyban létrehozott mű	41
4	A szabad felhasználás.....	42
4.1	Az idézés	42
4.2	Az átvétel.....	43
4.3	A magáncélú másolás.....	43
4.4	Az intézményi célra készülő másolat és azok használata	44
4.5	Nyilvános előadások részleteinek többszörözése.....	45
4.6	Művek szabad előadása	45

4.7	Képző-, ipar- és fotóművészeti alkotások szabad felhasználása a televíziós műsorszolgáltatásban	46
4.8	Művek haszonkölcsönzésbe adása	46
5	A jogtiszta felhasználást licencelő mozgalom, a Creative Commons	47
6	A szerzői jogvédelem időtartamának kérdése	48
7	Felhasznált irodalom	51

1 A SZERZŐI JOGVÉDELEM TÁRGYA ÉS SZEREPLŐI

A valóság tükrözése, vagy megváltoztatásának igénye, az alkotó tevékenységre törekvés egyidős az emberiséggel. Már az ősember is kifejezte félelmeit, tiszteletét az őt körülvevő, hatalmas erőnek érzékelt állatokkal szemben, amikor azokat barlangjának falain ábrázolta. A rajz megalkotója szellemi tartalmat, művet hozott létre, ami tükrözte az alkotó sajátos látásmódját. Szellemi tartalmat sokféle kifejezési formában lehet létrehozni. A gondolat kifejezhető versben, prózában, zenében, képi megjelenítéssel, de például még egy vers is más gondolatokat ébreszthet különböző előadóművészek előadásában, így maga az előadóművész is létrehoz szellemi tartalmat az előadásmódjával. Egy regényt színpadra lehet alkalmazni, de lehet filmváltozata is, aminek a szellemi tartalmát a rendező gondolatai, az előadók, a zenei aláfestés mind-mind befolyásolják. A szellemi tartalom, a gondolat megvalósulásai ugyanúgy alkotások, ahogyan például a víz erejének felhasználásával működő vízimalom, vagy ahogyan a középkori lakatos-készítette „csodalakat”, vagy egy úrhajó.

A szerzői jogról történő gondolkodás kiindulópontja, hogy a produktum, a szellemi termék annak a tulajdona, aki azt megalkotta. Az alkotó joga annak eldöntése, hogy másnak is megengedi-e művének megismerését, hozzájárul-e annak használatához és ha igen, milyen jogosultságokat ad a felhasználónak. Ehhez törvényi szabályozásra van szükség. A ma érvényes magyar szerzői jogi törvényt 1999-ben fogadta el az országgyűlés¹, amit 2001-ben, 2003-ban, majd uniós csatlakozásunk előtt 2004-ben, 2008-ban módosítani kellett. Legutóbbi módosítása 2011-ben történt.

Az irodalom, a tudomány és a művészet alkotásainak felhasználását a szerzői jog, a műszaki jellegű alkotások védelmét az iparjog szabályozza.

A szerzői jog központi eleme a szerzők tulajdonjogának a biztosítása műveik felett, amit a jog úgy ér el, hogy meghatározza az alkotások felhasználásának jogszerű módozatait. Csak azokat az alkotásokat védi, amelyeknek eredeti, egyedi jellege van és besorolhatók az *irodalom, a tudomány és a művészet* fogalomkörébe, vagyis:

szép- és szakirodalmi, publicisztikai mű,
nyilvánosan tartott beszéd,
számítógépi programalkotás és a hozzá tartozó dokumentáció,
színmű, zenés színmű, táncjáték és némajáték,
zenemű,
rádió- és a televíziójáték,
filmalkotás és más audiovizuális mű,
rajzolás, festés, szobrászat, metszés, könyvmás útján vagy más hasonló módon létrehozott alkotás és annak terve,
fotóművészeti alkotás,
térképmű és más térképészeti alkotás,
építészeti alkotás és annak terve, valamint az épületegyüttes, illetve a városépítészeti együttes terve,
műszaki létesítmény terve,
iparművészeti alkotás és annak terve,
jelmez- és díszletterv,

¹ 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról.

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99900076.TV#ljlparam (megtekintés: 2011. dec.3.)

ipari tervezőművészeti alkotás,
gyűjteményes műnek minősülő adatbázis.

A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől.

Az olyan műre, amely először külföldön került nyilvánosságra, a magyar törvények szerinti védelem csak akkor terjed ki, ha a szerző magyar állampolgár, vagy ha a szerzőt nemzetközi egyezmény alapján a védelem megilleti.

A szerzői jog három nagy területtel foglalkozik:

1. a személyhez fűződő jogokkal,
2. a vagyoni jogokkal és
3. a szabad felhasználás eseteivel.

A szerző személyhez fűződő jogait nem ruházhatja át és nem mondhat le róluk. A vagyoni jogokról viszont jognyilatkozattal lemondhat, azok örökölhetők, de nem ruházhatók át.

A ma érvényes magyar szerzői jogi törvényt 1999-ben fogadta el az országgyűlés, ez az 1999. évi LXXVI. törvény, amit 2001-ben, 2003-ban, majd uniós csatlakozásunk előtt 2004-ben módosítani kellett. Legutóbbi módosítása 2008-ban, majd 2011-ben történt.

1.1 A szerzői jogi szabályozás szereplői

- a) *A szerző*, aki létrehozza a művet és felelősséget vállal a szellemi tartalomért, ezért őt a vagyoni és a személyhez fűződő jogok teljessége illeti meg.
- b) *A szomszédos (kapcsolódó) jogi jogosultak*, akik közreműködnek a mű megvalósulásában, ezért meghatározott védelemben részesülnek. A szomszédos jogi jogosultak egyik csoportját az előadóművészek, másik csoportját pedig azok a közreműködők alkotják, akik jelentős anyagi befektetéssel járulnak hozzá a mű megvalósításához és nyilvánosságra hozatalához. Ez utóbbiak a hangfelvétel-előállítók, a rádió- és televízió-szervezetek, a filmelőállítók (producerek). Az ő jogosultságuk a felhasználási és engedélyezési jogban nyilvánul meg, de a közös jogkezelés keretében díjigény formában is realizálódhat.
- c) *A felhasználók*. Felhasználó lehet bárki, aki a művet valamilyen szinten hasznosítja. Szerzői jogi értelemben azonban az a felhasználó, aki a művek felhasználására a jogosultaktól engedélyt szerez, megfizeti az engedélyhez kapcsolódó jogdíjat és az így megszerzett jogosultság birtokában a művek megismerését a nagyközönség számára lehetővé teszi. Törvény által meghatározott esetekben azonban a felhasználónak csak díjfizetési kötelezettsége van, engedélykérésre nem kötelezett. Ez legjellemzőbben a tömeges felhasználás során szokott előfordulni. A szabad felhasználás körében sem engedélykérésre, sem díjfizetésre nincs szükség.
- d) *A közös jogkezelő szervezetek*, amelyek tömeges felhasználás esetén kezelik a szerzői jogokat.

2 AZ ALKOTÓ TEVÉKENYSÉGBŐL EREDŐ SZEMÉLYHEZ FÜZŐDŐ JOGOK

2.1 A szerző nevének feltüntetése

A szellemi alkotó tevékenységből eredő egyik alapvető személyhez fűződő jog a szerző saját, vagy felvett nevének a feltüntetése a művön. Ezt mind a mű felhasználásakor, mind a műre vonatkozó közlemények (például ismertetések, kivonatok, tömörítvények, stb.) esetében alkalmazni kell akkor is, ha az a szabad felhasználás körében történik, például idézéskor. Ebből az is következik, hogy az át- vagy feldolgozáson, illetve a fordításon az alapul szolgáló mű szerzőjének a nevét is fel kell tüntetni. Ha a szerző úgy dönt, hogy művét nevének feltüntetése nélkül kívánja megjelentetni, azt tiszteletben kell tartani, ehhez joga van, sőt a névhasználati döntés jogáról le sem mondhat. A névhasználatról történő lemondás különös jelentőséget kap például munkaköri kötelezettség keretében készült művek esetén, amikor a szerző valami oknál fogva nem ért egyet a tartalmi megvalósítás tekintetében. Ekkor a szerzőnek egyetlen lehetőség maradt személyhez fűződő jogainak érvényesítésére, hogy kéri nevének mellőzését.

A mű felhasználásakor a szerző nevének feltüntetési kötelezettsége alól a szerzői jogi törvény kiveszi az alábbi műfelhasználási eseteket:

- a televíziós műsorszolgáltatásban díszletként felhasznált építészeti, képzőművészeti, fotóművészeti, iparművészeti vagy ipari tervezőművészeti alkotás,
- a politikai hírműsorszám, vagy más időszerű program, amikor egyes művek a napi eseményekkel kapcsolatban közölhetők anélkül, hogy feltüntetnék a szerző nevét.

2.2 A mű egységének a védelme

Egy elkészült mű részletének más kontextusba helyezése adott esetben megváltoztathatja, eltorzíthatja a szerző eredeti mondanivalóját, sértheti becsületét vagy szakmai hírnevét, ezért kizárólag a szerző dönthet arról, hogy megengedi-e művének bármiféle megváltoztatását. Ezt nevezik a mű integritásához való jognak.

E jognak azonban bizonyos esetekben vannak korlátai. Tipikus eset a munkaköri kötelezettség keretében készült mű, amikor a munkáltatónak jogában áll a szerző művén változtatni akkor is, ha azzal a munkavállaló nem ért egyet. (Itt van lehetősége a szerzőnek nevének mellőzését kérni). Vagy ha a felhasználáshoz történt szerzői hozzájárulást követően derül ki, hogy a felhasználáshoz elengedhetetlen a mű lényegét nem érintő változtatás, de ezt a szerző nem hajlandó vagy nem képes megtenni.

Sajátos határesetet jelent a mű integritása szempontjából a médiatörvény² 17. §-ának alkalmazása, ami a filmalkotások reklámokkal történő megszakíthatóságáról rendelkezik. A filmalkotásokra vonatkozó speciális szabály is a szerző engedélyétől függően engedi a 45 percnél hosszabb filmek reklámokkal való megszakítását.

2.3 A mű nyilvánosságra hozatalának és felhasználásának engedélyezése

A nyilvánosságra hozatalnak több módja lehet, például nyilvános előadás, online hozzáférhetővé tétel, a kiadóval kötött kiadói, illetve felhasználási szerződés aláírása, stb. A nyilvános-

² 1996. évi I. törvény a rádiózásról és televíziózásról.

<http://www.complex.hu/kzldat/t9600001.htm/t9600001.htm> (megtekintés: 2011. március 20.)

ságot úgy kell értelmezni, hogy az olyan hely, ahol a felhasználó családján és társasági, ismerősi körén kívüli más személyek is összegyűlhetnek. A szerző halála után előkerült művet úgy tekintik, mintha azt a szerző nyilvánosságra hozatalra szánta volna.

Csak a szerző dönthet arról, hogy művét nyilvánosságra hozza-e vagy sem, illetve milyen módon és formában hozza nyilvánosságra.

A nyilvánosságra hozott alkotások *megismeréséhez* nem szükséges szerzői hozzájárulás, mert az a szabad felhasználás fogalomkörébe tartozik. (Elolvashatja a művet, meghallgathatja a zenét, megnézheti a filmet, stb.)

A már nyilvánosságra hozott irodalmi és zeneművek, előadások, valamint képző- ipar- és fotóművészeti alkotások pusztán megismerésen túlmutató felhasználásához egy közös jogkezelői (ARTISJUS, MSZSZ-EJI, HUNGART) engedély is kapcsolódik.

3 A SZERZŐ MŰVÉNEK FELHASZNÁLÁSÁBÓL KELETKEZŐ VAGYONI JOGOK

A szerzőt - művének felhasználása fejében - díjazás illeti meg, ami kétféle lehet:

- a) *szertői jogdíj* a felhasználásra adott engedély ellenértékeként és
- b) automatikusan keletkező *díjigény* a másolásokra, sugárzásra, bérbe- és haszonkölcsönbe adásra, stb. való tekintettel.

3.1 A szerzői jogdíj és a műtípusok

A felhasználók (például a kiadók) az egyes műtípusok (például zenemű) különféle felhasználási módjaira szóló engedélyek megszerzése fejében közvetlenül fizetnek jogdíjat, vagy ha a szerző a közös jogkezelő szervezetre bízta a jogok kezelését, akkor a szerző nevében ez a közös jogkezelő szervezet jár el és osztja fel a szerzők között a felhasználás engedélyezéséért járó jogdíjat. A mű felhasználásának módjai:

- a többszörözés,
- a terjesztés,
- az átdolgozás,
- a nyilvános előadás,
- a nyilvánossághoz közvetítés sugárzással vagy másként,
- a sugárzott műnek az eredetihez képest más szervezet közbeiktatásával a nyilvánossághoz történő továbbközvetítése (kábeltelevíziós közvetítés),
- a kiállítás.

A mű, aminek felhasználására a szerző engedélyt ad, különböző műtípusokba sorolható és ez meghatározhatja a mű felhasználási formáját is. Egy regény jellemző felhasználása a könyvkiadás keretében történő többszörözés, terjesztés, könyvtári kölcsönzés, a közvetlen felhasználó a kiadó, aki/ami megfizeti a szerzőnek a jogdíjat. A könyv kiadásával és terjesztésével járó költségek megtérülése majd abból a bevételből származik, amit a vásárló fizet azért, hogy megismerhesse a művet és birtokolhassa a művet hordozó anyagot, a papírt. A könyvet megvásárló tehát csak a hordozó anyaggal, a papírral tehet azt, amit akar, a művel már nem, hiszen annak csak a megismerési jogát vásárolta meg.

A felhasználás és a használat két különböző fogalom! *Felhasználni* egy művet többszörözésre, terjesztésre, nyilvános előadás megrendezésére, stb. lehet, míg a mű *használata* az alkotás (például egy színdarab) megismerését jelenti, aminek érdekében a néző a belépti díj megfizetésével bérbe veszi az előadás megrendezési jogával rendelkező színház szolgáltatását.

A művek típusai és jellemző felhasználási módjaik függvényében a szerzői jogosítványok gyakorlása két nagy csoportba sorolható:

1. Nagyjogos felhasználás és
2. Kisjogos felhasználás (közös jogkezelés).

3.1.1 A nagyjogos felhasználás

Amikor a szerző közvetlenül adja meg az engedélyt egy szerződés keretében művének a felhasználásra, "nagyjogos" felhasználásról beszélünk.

A nyilvánossághoz közvetítés engedélyezésének jogával alapértelmezésben a szerző rendelkezik. Ahhoz, hogy a szellemi alkotást mások is megismerhessék, első lépésben szükség van a mű többszörözésre, azaz valamilyen technikai eljárással történő másolására. Ehhez a szerzőtől meg kell szerezni a jogot. A felhasználási szerződéssel a szerző akár kizárólagos felhasználási jogot is adhat a szerződő félnek, ami azt jelenti, hogy a szerző – a szerződés érvényességi idején belül – mással már nem köthet szerződést az adott mű kiadására. Nagyjogos felhasználás a könyvkiadás. A szerző közvetlenül adja meg a jogot a könyvkiadónak művének könyvkiadás keretében történő megjelentetésére. Ez az engedély önmagában még nem jelenti automatikusan a többi felhasználási mód, például megzenésítés, megfilmesítés, stb. engedélyezését is, azokra a felhasználási szerződésben külön ki kell térni és a kiadó az így megszerzett jog birtokában használhatja fel a művet, azaz többszörözheti, forgalomba hozhatja, illetve mindazokat a felhasználási módokat érvényesítheti, amelyekre a szerződésben jogot szerzett a szerzőtől. Ennek az engedélynek a fejében a szerzőt díjazás illeti meg.

Amikor a szerző közvetlenül adja meg az engedélyt egy szerződés keretében művének a felhasználásra, "nagyjogos" felhasználásról beszélünk.

A nagyjogos felhasználás műtípusai:

- irodalmi művek és kották könyvnyomtatás keretében történő megjelenése,
- irodalmi művek és kották CD-ROM-on történő megjelenése,
- *teljes terjedelemben* felhasználásra kerülő színdarabok, színpadra szánt zenés művek, operák, operettek, musicalek nyilvános előadása, rádiós és televíziós sugárzása, internetes elérése, hangfelvételen történő kiadása,
- szoftver többszörözése, terjesztése, interneten történő nyilvánosságához közvetítése.

3.1.2 A kisjogos felhasználás, más néven közös jogkezelés

Amikor a tömeges felhasználás miatt a szerzői jogosítványok érvényesítése egyedileg nem gyakorolható, a felhasználási engedélyt a közös jogkezelő szervezettől kell kérni. Ezt nevezi a szakzsargon „kisjogos” felhasználásnak. Leggyakrabban a zeneművek felhasználásának engedélyezése tartozik ebbe a körbe. Például ugyanaz a zene több vendéglátóhelyen szól a legkülönbözőbb időben és helyen, így egyedi engedélyeztetése megoldhatatlan nehézségekbe ütközik.

A közös jogkezelés azt jelenti, hogy a szerzői jogi jogosultak átadják *jogaik kezelését* (tehát nem magukat a jogokat) egy arra a célra létrejött szervezetnek, amelyik a szerzők nevében engedélyt ad a felhasználásra és ennek fejében beszedi a jogdíjakat, majd szétosztja azokat a jogosultak körében. *Közös jogkezelés alá csak már nyilvánosságra hozott művek vonhatók.*

A törvény megkülönböztet kötelező és önkéntes közös jogkezelést. Kötelező közös jogkezelés körébe tartozik például a művek magáncélú másolására tekintettel megállapított reprográfiai jogdíj, a kábeljogdíj, vagy a művek használatával keletkező díjigény.

3.1.2.1 A közös jogkezelés alá tartozó műtípusok

1. Nem színpadra szánt *irodalmi és zenemű* (például vers, regény, zongoradarab, stb.)
 - élő vagy gépzenei előadása (Artisjus, MSZSZ-EJI, MAHASZ)³,
 - műhold útján történő rádiós, televíziós sugárzása (Artisjus, MSZSZ-EJI, MAHASZ), (a szerző nem vonhatja ki műveit a közös jogkezelés alól),
 - rádiós, televíziós földi sugárzása (Artisjus, MSZSZ-EJI, MAHASZ),
 - kábeltelevíziós felhasználása (Artisjus),
 - hangfelvételen történő kiadása (Artisjus + a hangfelvétel-előállító egyedi engedélye, ha más által készített hangfelvétel többszörözésével történik a kiadás + az előadóművész egyedi engedélye),
 - internetes nyilvánossághoz közvetítése interaktív, egyedi lehívásos (on-demand) felhasználás útján (Artisjus, MSZSZ-EJI + a hangfelvétel-előállító egyedi engedélyezése),
 - internetes nyilvánossághoz közvetítése webcasting útján (Artisjus, MSZSZ-EJI, MAHASZ),
2. Képző-, ipar- és fotóművészeti alkotások
Minden képző-, ipar- és fotóművészeti alkotás felhasználása engedélyköteles. A HUNGART végzi a felhasználások közös kezelését, de a jogosultak számára nem kötelező azt igénybe venni, egyedi engedélyadás is lehetséges. Az alábbi jogosultságok fordulnak elő:
 - követő jog: eredeti műalkotások műkereskedő közreműködésével történő eladásakor az érintett szerzők javára fennálló díjigény [Szjt. 70. §].
 - fizető köztulajdon: eredeti műalkotások (képző-, fotó- és iparművészeti alkotások) műkereskedő közreműködésével történő eladása esetén a védelmi idő eltelte után érvényesíthető járulékfizetés iránti jog [Szjt. 100. §].
 - alkotások másodlagos felhasználása.
3. Magyar gyártású audiovizuális művek (például filmek,)
 - sugárzása [Szjt. 26. § (1)-(6) bek. Önkéntes közös jogkezelés (Filmjus),
 - nyilvános előadása [Szjt. 24. §] Önkéntes közös jogkezelés (Filmjus),
 - digitális hordozón történő többszörözése, ha a producer áthárította a jogdíjfizetési kötelezettséget a felhasználóra. (Filmjus),
 - többszörözése és példányonkénti terjesztése [Szjt. 18. §, 23. § (1), (2), (5) bek. Önkéntes közös jogkezelés (Filmjus),
 - bérbeadással történő terjesztés [Szjt. 23. § (6) bek.] A szerzők a producerre ruházzák e jogot. (Filmjus)
 - interneten történő on-demand hozzáférhetővé tétele [Szjt. 26. § (8) bek. Önkéntes közös jogkezelés (Filmjus),
4. Hangfelvételek
 - bérbeadással történő terjesztésének engedélyezése az előadóművész joga, de ezt a jogot a hangfelvétel előállító megszerezheti [Szjt. 23. § (6) bek., 73. § (3) bek] (MSZSZ-EJI)
 - kereskedelmi és nem kereskedelmi forgalomba hozatal céljából történő többszörözése (MAHASZ),
5. Előadóművészi teljesítmény
 - film bérbeadással történő terjesztése. Az előadóművész a producerre ruházza a jogot, aki eljár helyette. [Szjt. 23. § (6) bek., 73. § (3) bek.] (MSZSZ-EJI)

³ zárójelben a közös jogkezelő szervezet neve szerepel

- hangfelvétel bérbeadása esetén az előadóművész a hangfelvétel előállítóra ruházza a bérbeadási jogot [Sztj. 23. § (6) bek., 73. § (3) bek.] (MSZSZ-EJI)
- sugárzás céljára történő rögzítése [Sztj. 74. § (2) bek.] (MSZSZ-EJI)
- kábel jogdíj [Sztj. 28. § (2)-(5) bek., 73. § (3) bek.] (MSZSZ-EJI, Artisjus) (díjigény)
- rögzített előadás interneten történő elérhetővé tétele [Sztj. 74. § (2) bek.] (MSZSZ-EJI)
- kereskedelmi célból kiadott hangfelvételen rögzített előadás sugárzása [Sztj. 77. §] (Artisjus, MSZSZ-EJI) (díjigény)
- hangfelvételen rögzített előadás bérbé- és haszonkölcsönzésbe adása (MSZSZ-EJI, Artisjus) (díjigény)

A fenti esetek egy meghatározott körében a törvény megengedi, hogy a szerző ne vegye igénybe a közös jogkezelő szervezet szolgáltatásait, de ezt a szerzőnek előzetesen be kell jelenteni a szervezetnek és ha ez a bejelentés legkésőbb szeptember 30-ig megtörténik, a szerző kilépése a közös jogkezelésből a következő év január elsején lép hatályba.

Emellett létezik az *önkéntes* közös jogkezelés is, de ez csak azokra az esetekre érvényes, amelyekre a törvény nem írja elő a kötelezőséget.

3.2 Az egyes felhasználásokért automatikusan járó díjazás, a „díjigény”

A szerzői jogdíj mellett a szerzők – kizárólag a közös jogkezelés keretében – díjigényt érvényesíthetnek az alábbi esetekben.

1. Magáncélú másolásra tekintettel fennálló díjigény, az *üreshordozó díj*

Jogosultak:

- zeneszerzők,
- irodalmi szerzők,
- audiovizuális művek képi alkotói (rendezők, operatőrök),
- filmgyártók,
- képző-, illetve iparművészeti alkotóművészek,
- szomszédos jogi jogosultak, ezen belül előadóművészek, illetve hangfelvétel-előállítók

Azok a jogosultak részesednek a díjban, akiknek a műveit rádió- és televízió-műsorokban sugározzák, kép- vagy hangrögzítőn hozzák forgalomba, beleértve a filmeket is.

Közös jogkezelő szervezet az Artisjus, filmek esetében a Filmjus.

2. Magáncélú másolásra tekintettel fennálló díjigény, a *reprográfiai jogdíj* reprográfiával (fénymásolással, nyomtatással, stb.) történő többszörözés lehetősége miatt.

Jogosultak a szerzők és a kiadók.

Közös jogkezelő szervezet a Magyar Reprográfiai Szövetség.

3. Művek bérbé- és haszonkölcsönbe adására tekintettel fennálló díjigény

Jogosultak a szerzők

Műtípusok:

- hang- és videofelvételek. Közös jogkezelő szervezet az Artisjus.
- kottában rögzített zeneművek. Közös jogkezelő szervezet az Artisjus és a MISZJE (Magyar Irodalmi Szerzői Jogvédő és Jogkezelő Egyesület)
- előadás hangfelvétele forgalomba hozott példányainak nyilvános haszonkölcsönbe adására és bérbéadására tekintettel az előadóművészeket megillető jog

4. Kereskedelmi forgalomban történő értékesítésére tekintettel fennálló díjigény. Jogosultak a képző- és iparművészek, közös jogkezelő szervezet a HUNGART.
5. Kereskedelmi forgalomban történő értékesítésre tekintettel a védelmi idő eltelte után érvényesíthető járulékfizetés iránti jog. Jogosultak a képző- és iparművészek, közös jogkezelő szervezet a HUNGART.
7. Hangfelvétel-előállítók díjigénye, a *mechanikai jogdíj* (Artisjus), az alábbi felhasználások esetén:
 - kereskedelmi célból kiadott hangfelvételek sugárzása,
 - kereskedelmi célból kiadott hangfelvételek nyilvánossághoz közvetítése,
 - hangfelvétel forgalomba hozott példányainak nyilvános haszonkölcsönbe adása, bérbeadása.
8. Bármely kisjogos mű kábeltelevíziós felhasználása (kábeljogdíj) (Artisjus).

3.3 A közös jogkezelő egyesületek

Magyarországon az egyes ágazatokba tartozó szerzők külön-külön egyesületeket alakítottak jogaik védelmére, így külön szervezete van

- az *előadóművészeknek*: a Művészeti Szakszervezetek Szövetsége Előadóművészi Jogvédő Iroda (**MSZSZ-EJI**), amelynek feladata az előadóművészek kapcsolódó jogainak érvényesítése,
- a *hanglezkiadóknak*: a Magyar Hangfelvétel-kiadók Szövetsége (**MAHASZ**), amelynek feladata a hangfelvétel-előállítók jogainak védelme,
- a *filmszerzőknek és előállítóknak*: a Filmszerzők és Előállítók Szerzői Jogvédő Egyesülete (**FilmJus**), amely a filmszerzők (rendező, operatőr) és a producer szerzői jogainak érvényesítését látja el (a filmzene zeneszerzője nem tartozik a közös jogkezelés körébe, lásd Artisjus),
- a *képző-, ipar- és fotóművészeknek*, a Vizuális Művészek Közös Jogkezelő Társasága Egyesület (**Hungart**) és
- a *zeneszerzőknek, íróknak*: a Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület (**ArtisJus**). Így például az ArtisJus gondoskodik a gépi-, élő- és filmzenei, a nyilvános előadási és sugárzási, a mechanikai, az üres hang- és képhordozói, a kábeltelevíziós és a reprográfiai jogdíjak beszedéséről és felosztásáról, de az irodalmi művek, illetve zeneművek kottáinak *nyilvános haszonkölcsönzése* után járó jogdíjak beszedéséről és felosztásáról a **MISZJE** (Magyar Irodalmi Szerzői Jogkezelő Egyesület) gondoskodik.

A jogsértések elszaporodása miatt a fenti egyesületek PROART néven szövetséget kötöttek a jogsértő műfelhasználások elleni hatékonyabb fellépés érdekében. Ugyanakkor létrejött az Audiovizuális Művek Szerzői Jogait Védő Közcélú Alapítvány (ASVA) is, hogy „... fellépjen különösen az audiovizuális művek jogellenes vagy engedély nélküli másolása, értékesítése, bemutatása vagy forgalmazása ellen jogszabályban biztosított keretek között”⁴.

Nemzetközi méretekben is létrejöttek jogkezelő szervezetek, amelyekben az egyes országok tagságot szerezhetnek. Hologramos matricáik a legmagasabb fokon tanúsítják a lemezen rögzített művek jogtisztaságát. Ilyen nemzetközi szervezet a hamisítás elleni harcra koncentráló, a nemzetközi lemezipart képviselő, hatalmas adatbázisokat fenntartó szervezet, az **IFPI** (International Federation of the Phonographic Industry). Magyar tagja a MAHASZ. A **BIEM** (Bureau International des Societes gerant les Droits d' Enregistrement et de Reproduction Mecanique, a párizsi székhelyű Szerzői Mechanikai Jogokat Kezelő Iroda, ami-

⁴ Az ASVA alapító okirata. <http://www.asva.hu/alapito.html> (megtekintés: 2011. november 10.)

nek magyar tagja az Artisjus. Az *IRMA* (International Recording Media Association) a zene- és a szoftveripar nemzetközi szervezete.

1. Jogtisza felvétel tanúsítása IFPI-BIEM-Artisjus közös hologramos matricával

Amennyiben a felhasználó jogokat kíván szerezni (például egy filmrészletet szeretne átvenni saját produkciójába), akkor ehhez engedélyt kell kérnie a művek, műsorok jogtulajdonosaitól. Ez lehet egy műsorszolgáltató (MTV, Duna TV, RTL Klub, TV2), filmforgalmazó, vagy archív filmek esetében a Magyar Nemzeti Filmarchívum.

3.3.1 A közös jogkezelő egyesületek által kezelt jogok

- felhasználás engedélyezése (ennek fejében jogdíjbeszedés a felhasználótól) jogérvényesítés;
- dokumentáció vezetése a közös jogkezeléssel érintett felhasználások adatairól;
- a közös jogkezeléssel érintett jogosultak, valamint műveik, illetve előadásaik vagy hangfelvételeik adatainak dokumentálása az érintettek bejelentése alapján;
- jogdíjak felosztása;
- díjigény érvényesítése;
- a jogdíjak felosztás nélküli átadása az érintett jogosultak nyilvántartásba vett közös jogkezelő egyesületének. Például az Artisjus szedi be az előadóművészi és a mechanikai jogdíjakat, de azokat tovább adja az MSZSZ-EJI-nek és a MAHASZ-nak, hogy azok kifizethessék a jogosultaknak.

Az egyes felhasználási formák után fizetendő szerzői jogdíj összegét a jogkezelő szervezetek jogdíjközlemény formában évente teszik közzé a Magyar Közlönyben. A művek *online* hoz-

záférhetővé tétele fejében fizetendő jogdíjakról az alábbi szervezetek tesznek közzé jogdíj-közleményeket:

- ArtisJus Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület a *zeneművek* tekintetében (kötelező közös jogkezelés keretében),
- Hungart Vizuális Művészek Közös Jogkezelő Társasága Egyesület a *képző-, ipar- és fotóművészeti alkotások* tekintetében (kiterjesztett hatályú önkéntes közös jogkezelés keretében),
- Művészeti Szakszervezetek Szövetsége Előadóművészi Jogvédő Irodája (MSZSZ-MSZSZ-MSZSZ-EJI) a *rögzített előadások* tekintetében (kötelező közös jogkezelés keretében).

Jogdíjban részesedők 1. sz. táblázat

Jogosult	Ahonnan jogdíjban részesül a jogosult			
	az Artisjus	az MSZSZ-EJI	a MAHASZ	Közvetlenül a kiadótól
Zeneszerző	x	ha előadó is		ha átdolgozzák a művet, akkor közvetlenül
Dalszövegíró	x			
Író	nincs közös jogkezelés			
Előadóművész	ha szerző is	sugárzás utáni jogdíj		a kiadással kapcsolatos ügyekben a kiadókkal állapotodnak meg és velük számolnak el
Hangfelvétel-előállító			mechanikai jogdíj	
Szerzői kiadás jogtulajdonosa	mint szerző	mint előadó	mint kiadónak sugárzás utáni jogdíj	

A felhasználási módokhoz fűződő jogdíjnekem 2. sz táblázat

Felhasználási módok	Jogdíjnekem				
	Előadó-művészi jogok	Szerzői jog	Mechanikai jogdíj (fizeti a kiadó az Artisjusnak)	Nyilvános előadási jogdíj (fizeti a szervező az Artisjusnak)	Sugárzási jogdíj (fizetik a rádiók és tv-k az Artisjusnak)
sugárzás	x	x			
előadás rögzítése	x	x ⁵			
többszörözés	x	x	x		
terjesztés	x	x			
nyilvános előadás megtartása		x		x	
elérhetőség az interneten		x			

⁵ Csak akkor történhet meg a rögzítés, ha minden jogosult hozzájárul

3.4 A művek felhasználásának módjai

3.4.1 A többszörözés

A többszörözésnek különböző anyagai és technikai lehetnek, aminek során a szellemi tartalmat anyagi hordozóra rögzítik. Ennek legtipikusabb esetei:

- a nyomdatechnikával megvalósuló többszörözés (könyv- és folyóirat-kiadás),
- fénymásolással, vagy bármilyen más sokszorosító eljárással végzett többszörözés,
- a filmes vagy mágneses rögzítés és másolatkészítés,
- a hang- vagy képfelvétel előállítása,
- az internetes elérés céljára történő rögzítés,
- a mű tárolása digitális formában elektronikus eszközön,
- a számítógépes hálózaton átvitt művek anyagi formában való előállítása, azaz letöltése, kinyomtatása,
- az archiválás és a digitalizálás.

A szerzői jogi törvény szerint⁶ az internetes felhasználás a szerzői jog terminológiájával „nyilvánossághoz közvetítés”, az ArtisJus gyakorlatában pedig „lehívásra hozzáférhetővé tétel” (on demand).

3.4.2 A terjesztés

A szerző kizárólagos joga, hogy a művét terjessze és hogy erre másnak engedélyt adjon. Terjesztésnek minősül a mű forgalomba hozatala, forgalomba hozatalra való felkínálása, de terjesztés a bérbeadás, vagy a könyvtári haszonkölcsönbe⁷ adás is, ezért ez utóbbit a szerzői jogi törvény 2008-as módosításakor kivették a szabad felhasználás köréből, kivéve az országos szakkönyvtárakból történő haszonkölcsönzés eseteit. A szerzői jogdíjak megfizetését azonban ebben az esetben az állam magára vállalta.

3.4.3 Az átdolgozás

A szerző kizárólagos joga, hogy a művét átdolgozza, illetve hogy erre másnak engedélyt adjon. Az átdolgozás többféleképpen valósulhat meg, például a mű fordításával, zenei feldolgozásával, színpadra, filmre való átdolgozásával, stb.

A lényeg, hogy az átdolgozás eredményeképpen az eredetihez képest más mű jön létre és ha az új műnek egyéni, sajátos jellege van, az is szerzői jogi védelemben részesül.

Például Szabó Magda Régimódi történet című regényéből készült filmváltozatnak a forgatókönyve az eredeti mű átdolgozása filmre, amihez Szabó Magda engedélye kellett, de a forgatókönyv-írónak is szerzői jogai keletkeztek a forgatókönyvre, mint új műre vonatkozóan.

A mű engedély nélküli átdolgozása e jogsérelem mellett a szerzőnek a mű integritásához fűződő jogát is sérti, ezért különösen oda kell figyelni arra, hogy a felhasználási engedély önmagában még nem jogosítja fel a felhasználót az átdolgozásra is, az engedélyezett felhasználási módokra a szerződésben külön ki kell térni.

A mű iskolai oktatási célra iskolai foglalkozás keretében a szerző engedélye nélkül átdolgozható, de az átdolgozott mű felhasználásához (például előadásához) már szükség van az eredeti mű szerzőjének az engedélyére.

⁶ Sztj.26.§ (8)

⁷ A haszonkölcsönzésbe adás azt jelenti, hogy a kölcsönzés ingyenes. Ha azért pénzt kérnek, akkor bérbeadásról beszélünk.

3.4.4 A magáncélú és a nyilvános előadás

Az engedélykérés szükségességének megítéléséhez mindenekelőtt azt kell megvizsgálni, hogy egyrészt mi értendő az előadás fogalmába, illetve nyilvános, vagy magáncélú rendezvényről van-e szó, mert a szerzői és szomszédos jogi jogosultak engedélyére műveik elhangzásához és az engedély fejében jogdíjfizetésre csak nyilvános előadás esetén van szükség. Köznapi értelemben előadáson előadóművészek élő produkcióit szokták érteni, amit a közönség akár színházi előadás, akár hangverseny, felolvasóest alkalmával ismerhet meg. Szerzői jogi szempontból azonban ezen túlmenően előadás a filmvetítés, a rögzített előadás érzékelhetővé tétele például hangszórón keresztül, a diszkóban felvételtől szóló zene, de előadás a műnek a számítógép képernyőjén való megjelenítése, vagy az egyetemi, főiskolai előadás, konferenciákon elhangzó előadás, stb. is. A mű sokféle felhasználási módjából az előadás csak az egyik, de magának az előadásnak is többféle formája, módja, célja létezik. Így az előadás lehet magáncélú és lehet nyilvános előadás is, lehet nagyjogos és kisjogos előadás, lehet „élő” előadás és felvételtől sugárzott előadás. Mindez meghatározza a szerzői és szomszédos jogi jogosultságok körét és érvényesítésük módját.

3.4.4.1 A magáncélú előadás

A magáncélú előadást szokás köznapi értelemben a zártkörű rendezvény fogalmával azonosítani, de az ott elhangzó művek szerzői jogi szempontból csak akkor mentesek az engedélykérés alól, ha a rendezvény alkalomszerű, nem rendszeres és jövedelemfokozás célját még közvetve sem szolgálja. Egy zártkörű rendezvény csak a hozzáférhetőséget korlátozza, de nem zárja ki a nyilvános jelleget, így önmagában nem jelenti azt, hogy a felhasználó (a rendezvény szervezője) mentesülne például a zeneművek nyilvános előadása után járó jogdíjfizetési kötelezettség alól.

Például zártkörű egy olyan vállalati rendezvény, ahová a potenciális üzleti partnereket is meghívják és a rendezvényen különféle élő- és gépzenei műsorszámok is elhangzanak. Ez a fajta rendezvény szerzői jogi szempontból nem tekinthető magáncélúnak, mert közvetve ugyan, a résztvevő üzleti partnereken keresztül alkalmas a cég jövedelmének a fokozására. A rendezvényen elhangzó műsorszámok tehát engedélykötelesek.

Az évente egyszer tartott vállalati rendezvény is zártkörű – ahol csak a szűken vett alkalmazottak vehetnek részt – és ha a többi, az alábbiakban részletezett feltétel is fennáll, a műfelhasználás mentes az engedélykérés alól, mert nem valósul meg a jövedelemfokozási cél. Ezt a szerzői jogi törvény is a magáncélú felhasználás körébe utalja⁸.

Az alkalomszerűen tartott zártkörű összejövetelek alkalmával történő előadás akkor szabad felhasználás, azaz mentes az engedélykérés alól, ha az alábbi feltételek együttesen teljesülnek:

- a) már nyilvánosságra hozott művek kerülnek előadásra,
- b) az előadás jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja és
- c) a közreműködők nem részesülnek díjazásban.

3.4.4.2 A nyilvános előadás

Az előadás akkor nyilvános, ha az

- a nyilvánosság számára hozzáférhető helyen van, vagy
- olyan helyen történik, ahol a családon és annak társasági, ismerősi körén kívüli személyek gyűlnek, vagy gyűlhetnek össze⁹, de nyilvános előadás az is, ha
- a művet interneten teszik érzékelhetővé.

⁸ Sztj. 38. § (4)

⁹ Sztj. 24. § (3)

Nyilvános előadásnak minősül a kép- és hangfelvételtől szóló előadás is, például egy szórakozóhelyen, vagy üzletben szóló háttérzene, az iskolarádióban elhangzó zene vagy előadás, vagy a mű képernyőn való megjelenítése is.

3.4.4.3 A nagyjogos (például színházi) előadás

Amikor egy nyilvános előadást vizsgálunk szerzői jogi szempontból, akkor több mindent figyelembe kell venni. Mindenféle szellemi alkotást előadás formájában is nyilvánosságra lehet hozni, de a különböző szerzői művek előadásához különféle közreműködők is szükségesek, akiknek az előadás egésze, mint újabb mű, illetve az előadáson elhangzó egyes művek fölött újabb jogosultságuk keletkezik. Az élő előadáson elhangzó művek szerzői jogi engedélyezésének módja attól is függ, hogy az előadott műveket egyszer már valamilyen formában nyilvánosságra hozták-e, vagy ez az ősbemutatójuk. A mű első bemutatása az ősbemutató, amihez az engedélyt közvetlenül a szerzőtől kell megkérni.

A mű nyilvános előadásának engedélyezésére alapértelmezésben a szerző jogosult. A szerző a szellemi tartalom létrehozója (író, költő, zeneszerző, képzőművész, fotós, programozó, stb.), akinek kizárólagos jogai vannak a mű további felhasználásának engedélyezéséhez. A közreműködők (a szerzői jogban szomszédos jogi jogosultak) kapcsolódó jogosultságai korlátozottak, közvetlenül csak az előadás rögzítéséhez, többszörözéséhez és terjesztéséhez kapcsolódnak.

Az előadás tárgya (a szerzői mű) lehet egy eleve színpadi előadásra szánt színdarab, opera, operett, musical, de lehet egy kisebb irodalmi mű (novella, vers, stb.) felolvasása, komoly- és könnyűzenei művek előadása koncerteken, stb. Színházi előadás keretében jellemzően színpadra szánt műveket adnak elő. Az „élő” előadás első számú engedélyezési kérdése, hogy a művet (a színpadi előadás forgatókönyvét) megismerheti-e a közönség, azaz előadható-e a darab. Erről a szerzők (az irodalmi forgatókönyv írója, illetve a zeneszerző) döntenek, az engedélyt közvetlenül adják meg a színház és a szerzők között kötött *felhasználási szerződés* keretében. A szerzőket gyakran ügynökségek képviselik, a szerződés így az ügynökségekkel jön létre.

Például:

Andrew Lloyd-Webber *Az Operaház Fantomja* című zenés darabjának Madách Színházbeli bemutatója a Thearum Mundi színházi ügynökség és a Szerző angliai cége között létrejött szerződés révén valósulhatott meg.

Egy színházi előadásnak az irodalmi és a zenemű szerzőjén kívül még más szerzői jogi jogosultjai is lehetnek, így:

- az eredeti mű fordítója, aminek alapján a forgatókönyv készül,
- koreográfus,
- díszlettervező, amennyiben a díszlet az előadott darab céljára készül,
- jelmeztervező.

Ha ezek a jogosultak a színházzal munkaviszonyban állnak, akkor feladatukat munkaköri kötelezettségként teljesítik, engedélyezési jogaik átszállnak a munkáltatóra. Fennmarad viszont névhasználati joguk. (Ezért látjuk nevüket a színházi plakátokon).

A darabban fellépő előadóművészek az előadás *szomszédos jogi* jogosultjai, akik közreműködésükért fellépti díjat kapnak. Szomszédos jogi jogosultságuk akkor keletkezik, ha az előadást rögzítik.

Az előadóművész engedélyezési jogosultságai:

- „élő” előadás sugárzás céljára történő rögzítése és sugárzása,

- előadás interneten történő közzétételéhez szükséges rögzítés és a rögzített előadás interneten történő elérhetővé tétele,
- rögzített előadás többszörözése.

Az előadás rögzítésekor az előadóművésznek automatikus díjigénye is keletkezik

- a kábeljogdíj iránt, ami a kereskedelmi célból kiadott hangfelvételen rögzített előadás kábeltelevíziós nyilvánossághoz közvetítése után jár,
- előadás hangfelvételének bérbe- és haszonkölcsonzésbe adása után,
- az „üreshordozó” jogdíjból.

A színpadi művek előadásán kívül a nagyjogos művek közvetlen szerzői engedélyezése alá tartozik a filmvetítés és a kiállítás is.

Mindazokban az esetekben, amikor nincs közös jogkezelés, a jogosultakat egyénileg és külön-külön kell megkeresni az engedélyek beszerzése miatt. A szerzők és az előadóművészek gyakran nem közvetlenül, hanem ügynökségeken keresztül gyakorolják jogukat.

3.4.4.4 A közös jogkezelés körében megvalósuló kisjogos előadás

Vannak esetek, amikor például a vendéglátóiparban, koncerteken, áruházakban, bálokon, ügyfélszolgálati irodákban, stb. az egyidejű tömeges felhasználás nem teszi lehetővé, hogy a szolgáltatók minden egyes zeneszerzővel, lemezkiadóval és előadóművésszel egyedileg vegyék fel a kapcsolatot, így az alkotó szerzők (írók, zeneszerzők, szövegírók) a nem színpadra szánt zeneművek és irodalmi művek nyilvános előadásának engedélyezését a közös jogkezelő szervezetre bízzák. Ebben az esetben az ArtisJus köti a szerződést a szolgáltatóval, a vendéglátóhelyet üzemeltetővel, mint felhasználóval, aki megfizeti az ArtisJusnak a zeneszerzőt, a hangfelvételek előállítóit és a felvételeken szereplő eladóművészeket megillető jogdíjakat, amit az előadók vonatkozásában továbbít az MSZSZ-EJI-nek, a hangfelvétel előállítókat megillető díjat pedig a MAHASZ-nak. A jogosultak a jogdíjfelosztás után kapják meg a részüket. Amennyiben kisjogos művekről van szó, bizonyos esetekben lehetőség van arra, hogy a szerzők a mű megjelenése előtt tett nyilatkozattal kivonják magukat a közös jogkezelés alól. Kivételt a *kötelező* közös jogkezelés esetei jelentenek, amikor a szerzők a közös jogkezelő egyesületek jogdíjfelosztása révén részesülnek automatikusan az üreshordozó, a reprográfiai, a kábeltelevíziós díjban.

Kisjogos (nem színpadra szánt) zenemű és irodalmi mű előadása nagyon sokféle lehet. Élő előadásban, gépzenei szolgáltatásban, vagy vegyes formában egyaránt előfordul.

Az Artisjus jogdíjközleménye alapján az alábbi jellemző előfordulások vannak:

- vendéglátó üzletek, szálláshelyek, egyéb kereskedelmi felhasználások,
- koncertek, diszkó, bál, táncbál,
- vegyes műsoros előadás,
- műkedvelő kulturális rendezvények, jótékonyági előadások,
- egyházak saját helyiségeiben rendezett műsoros előadások, ha azok nem kapcsolódnak egyházi ünnephez vagy szertartáshoz,
- rádió, tv-műsorokhoz készülő rögzítések, ahol a közönség is jelen van,
- nyilvános családi ünnepségek,
- előadások szünetében elhangzó gépzenei szolgáltatás

Közös jellemzőjük, hogy – tekintettel a jogosultak és a lehetséges felhasználók nagy számára – a jogosultakkal történő egyenkénti szerződéskötés nem kivitelezhető, ezért az engedélyezésre a közös jogkezelés keretében kerül sor. A művek felhasználására a szerző megbízásából az Artisjus ad engedélyt. További jellemzőjük, hogy közös jogkezelés keretében csak már nyilvánosságra hozott művek előadására lehet engedélyt adni, tehát ha a műnek ősbemutatóját

tervezik, ahhoz a szervezőnek közvetlenül a szerzőtől kell engedélyt kérni. A közös jogkezelő szervezet átdolgozásra nem adhat engedélyt, ilyen igény esetén is közvetlenül a szerzőt kell megkeresni. A jogdíjat akkor is meg kell fizetni, ha a rendezvény szervezői nem szednek belépti díjat. Ebben az esetben azonban mérsékelt díjat állapít meg a közös jogkezelő szervezet.

Példa előadóművészi szerződésre:

http://internet.kozut.hu/szerzodesek/2010.%20j%C3%BAnius/ESZ-2010_002464_001.pdf

Élő koncertek, rendezvények előadói nem előadóművészi jogdíjban, hanem szerződésben rögzített fellépti díjban részesülnek. Ha az előadók nem kérnek fellépti díjat, az engedélyt akkor is meg kell kérni az Artisjustól és be kell fizetni a jogdíjat.

3.4.4.5 Művek előadása a szabad felhasználás keretében

Az előadás helye és célja befolyásolja, hogy szükség van-e engedélykérésre és jogdíj-fizetésre, vagy a szabad felhasználás körében a mű szabadon előadható, nincs szükség engedélykérésre. (Erről később részletesebben is szó lesz). Azt már most meg kell jegyezni, hogy a szabad felhasználás esetei igen korlátozottak és alaposan körbe kell járni és értelmezni a legapróbb részletet is még a nem szándékos jogsértés elkerülése végett is!

Ha az előadás jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja és a közreműködők sem részesülnek díjazásban, a művek szabadon előadhatók, ha

- a) a színpadi mű műkedvelő művészeti csoportok előadásában hangzik el;
- b) iskolai oktatás céljára adják elő (vagyis akkor, ha benne van a tantervben);
- c) iskolai ünnepélyeken,
- d) szociális és időskori gondozás keretében,
- e) nemzeti ünnepeken tartott ünnepségeken,
- f) egyházak vallási szertartásain és egyházi ünnepségein,
- g) alkalmasszerűen tartott magánjellegű zártkörű összejövetelen hangzik el ¹⁰.

Például:

Egy házaspár 50. házassági évfordulóját ünnepli és a polgármesteri hivatal házasságkötő termében - ahol csak az ünnepeltek szűk családi és ismeretségi köre van jelen -, ünnepséget szervez a rendezvényszervező. Olyan zeneszámok hangzanak el, amelyeknek a kereskedelmi forgalomban kapható hangfelvételét az ünnepeltek bocsátják a szervező rendelkezésére. Szükség van az engedélykérésre (a szervező kéri meg és fizeti a jogdíjat), mert a szervező szempontjából a résztvevők mint nyilvánosság vannak jelen és a hivatal anyagi ellenszolgáltatást kér a rendezésért. Annak nincs jelentősége, hogy ez az ellenszolgáltatás milyen mértékű.

3.5 Egyes cselekmények engedélyezése

3.5.1 A hangfelvétel-kiadás és a mechanikai jogok

A már nyilvánosságra hozott (például nyilvános koncerten elhangzott) műveknek hangfelvételen, video-felvételen, multimédia müben és CD-ROM-on való rögzítésére, többszörözésére és terjesztésére vonatkozó jogot nevezik *mechanikai jog*nak. Ez a jog a szerző és egyéb szomszédos jogi jogosultak, mint például az előadóművészek birtokában van, tehát azt a hangfelvétel-gyártónak a rögzítés megkezdése előtt meg kell szereznie (megvásárolni), mert csak e jogosultság birtokában lehet a hangfelvétel rögzítését és gyártását megkezdni.

Hangfelvétel (az első rögzítés) felhasználásához három jogosulti körtől kell engedélyt kérni:

- a) a szerzőktől,

¹⁰ Sztj. 38. §

- b) az előadóművésztől és
- c) a hangfelvétel-előállítóktól.

A hangfelvétel-kiadás leggyakoribb és legtöbb problémát jelentő területe a zeneműkiadás, annak is a könnyűzenei ága.

3.5.1.1 A hangfelvételen szereplő mű szerzői

Az irodalmi- és a zeneművek nyilvánosságához közvetítése eshet mind közvetlen szerzői engedélyezés, mind a közös jogkezelés alá. A zenei gondolat első rögzítésének eredménye a kotta, aminek többszörözéséről, nyilvánosságra hozataláról kizárólag a szerző dönthet és ami a nagyjogos (könyvkiadás jellegű) kiadás keretében valósul meg.

Szintén a szerző közvetlen engedélyezési joga, azaz nagyjogos felhasználás színdarabok, színpadra szánt zenés művek hangfelvételen történő kiadása. A szerző – ha a mű eleve színpadra szánt irodalmi vagy zenemű – közvetlenül engedélyezi a mű hangfelvételen való többszörözését és terjesztését. Ha viszont a hangfelvétel *nem színpadi* zeneművekről készül (például egy könnyűzenei koncertről), a felvételek többszörözésének és példányonkénti terjesztésének engedélyezése már a közös jogkezelés körébe tartozik. Csak a közös jogkezelő szervezeten keresztül érvényesíthetik a szerzők a többszörözésre és a példányonkénti terjesztésre vonatkozó jogukat. Ebben az esetben a zeneszerzők és a dalszövegírók nevében az Artisjus köt szerződést a felhasználóval.

A közös jogkezelés automatikus, így azok a szerzők, akik nem kívánják jogaik érvényesítését a közös jogkezelő szervezeten keresztül érvényesíteni, egy nyilatkozáttal kiléphetnek a közös jogkezelés alól¹¹. Ez azonban csak a nyilatkozat megtételét követő év január elsejétől érvényes azzal a megszorítással, hogy a nyilatkozatot legkésőbb a naptári év vége előtt három hónappal kell megtenni. Tehát ahhoz, hogy a jogosult kilépjen a közös jogkezelésből, legkésőbb szeptember 30-ig kell nyilatkoznia. Ebben az esetben a következő évtől már nem a közös jogkezelés keretében köthet szerződéseket.

3.5.1.2 Az előadóművészek

Az eredeti mű megszólaltatása csak *előadóművészek* közreműködésével valósulhat meg, akiknek szintén keletkezik joguk

- a rögzítetlen előadás rögzítésére,
- sugárzására,
- a rögzített előadás többszörözésére és terjesztésére,
- interneten elérhetővé tételére.

A szerzői és az előadóművészi jogok eltérő jellegéből adódóan a felhasználási jogok gyakorlása is különbözőképpen alakul.

- a) A közvetlenül gyakorolható engedélyezés

Az előadóművészek *rögzítetlen* előadásainak rögzítéséhez és sugárzásához egyedi felhasználási szerződésben adnak engedélyt és a díjazás is egyedi megállapodás függvénye. Előadóművészi teljesítményüknek hangfelvételen történő rögzítése fejében jogdíjat (royalty) kapnak.

- a) A közös jogkezelőn keresztül gyakorolható engedélyezés

A *rögzített előadásokhoz* kapcsolódó további felhasználási engedélyt az előadóművészek közös jogkezelő szervezete, a Művészeti Szakszervezetek Szövetsége – Előadóművészi Jogvédő Iroda (MSZSZ-EJI) adja meg. Ennek az az oka, hogy a hangfelvétel rögzítésével újabb joga-

¹¹ Sztj. 87. § (3)

sult, a hangfelvétel-előállító lép be a folyamatba, az ő tevékenységének eredményeképpen többszörözik és terjesztik a hangfelvételt, amit majd tömegesen használnak fel például szórakozóhelyek.

Tekintettel arra, hogy az előadóművészi körben a teljesítmény gyakran csapatmunka, pontosabban közös néven együttműködő több előadóművész teljesítményének eredménye, a szerzői jogi törvény megadja a lehetőségét annak, hogy az engedélyezési jogokat az együttes képviselője (vezetője) gyakorolja. A díjazás természetesen nem korlátozódhat az együttest képviselő személyre.

Ha az előadóművész hozzájárult ahhoz, hogy előadását filmalkotásban rögzítsék, a hozzájárulással a film előállítójára ruházza át engedélyezési jogát, azaz a vagyoni jogokat.

Az előadóművészi teljesítményekhez kapcsolódó *engedélyezési jogok* összefoglalóan:

1. Közvetlenül az előadóművész ad engedélyt
 - rögzítetlen előadás rögzítésére és
 - rögzítetlen előadás sugárzására vagy más módon a nyilvánossághoz közvetítésére.
2. Az előadóművész nevében a közös jogkezelő, az MSZSZ-EJI ad engedélyt
 - rögzített előadás többszörözésére,
 - rögzített előadás terjesztésére,
 - rögzített előadás internetes lehívásának engedélyezésére,
 - az előadás hangfelvétele forgalomba hozott példányainak nyilvános haszonkölcsönbe adására és bérbeadására.

Az előadóművészek engedélyezési jogainak nagy része tehát a közös jogkezelés körébe tartozik, de – hasonlóan a szerzőkhöz – ők is kivonhatják magukat a közös jogkezelés hatálya alól és gyakran ügynökségeken keresztül érvényesítik jogaikat¹².

Az előadóművészeket megillető *díjazás iránti igények* összefoglalóan:

Az előadóművészeket – függetlenül attól, hogy kire vagy milyen szervezetre ruházzák át engedélyezési jogukat – díjigény illeti meg

- a magáncélú másolás (üreshordozó díj),
- az egyidejű vezetékes továbbközvetítés (kábel-tv-díj), valamint
- a hangfelvétel sugárzása és egyéb módon történő nyilvános közvetítése után (játsszói jogdíj),
- ismételt sugárzás után (ismétlési jogdíj),
- rögzített előadás bérbeadása után (kölcsönzési jogdíj).

Díjigényt csak közös jogkezelés útján lehet érvényesíteni az MSZSZ-EJI-n keresztül. Közös jellemzőjük, hogy nem kapcsolódik hozzájuk engedélyezési jog, vagyis például ahhoz, hogy üreshordozó-díjban részesüljön az előadóművész, senkinek nem kell engedélyt kérni.

Az előadóművészt mindenféle felhasználás esetén megilleti az a személyhez fűződő jog, hogy nevét feltüntessék. Együttesek esetében ez a jog az együttes, valamint az együttes vezetője és a főbb közreműködők nevének feltüntetésére terjed ki.

3.5.2 A hangfelvétel-előállító és a lemezkiadó

A zeneművet a közönség nyilvános előadás, közvetítés, vagy kereskedelmi célból kiadott hangfelvétel útján ismerheti meg. Ez utóbbi kettőhöz viszont az előadás rögzítésére is szükség van, majd a hangfelvétel többszörözésére, forgalomba hozatalára és terjesztésére. Mindezek engedélyezéshez kötöttek, így újabb jogosult csoportok bevonását jelentik.

¹² Szjt. 27. § (3)

Hangfelvétel-előállítónak az a személy vagy gazdasági társaság minősül, aki/amely elsőként rögzíti az előadást és a rögzítés minőségéért felelősséget vállal, ezért hozzájárulása szükséges ahhoz, hogy ezt a hangfelvételt többszörözzék. A hangfelvétel-előállítónak ezt – a rögzített előadás első hangfelvétele fölött fennálló tulajdonjogát nevezik mechanikai jognak. Aki ezt a hangfelvételt többszörözni szeretné, meg kell szereznie ehhez a jogot a hangfelvétel-előállítótól.

A már rögzített előadás hangfelvételének többszörözésére és terjesztésére vonatkozó jogot a lemezkiadó a közös jogkezelés keretében a szerzők vonatkozásában az Artisjustól, az előadóművészek vonatkozásában az MSZSZ-EJI-től szerezheti meg¹³ a jogdíj befizetése után. Az Artisjus, az MSZSZ-EJI és a MAHASZ között létrejött megállapodás értelmében az Artisjus a másik két közös jogkezelő szervezet nevében is eljár, beszedi a jogdíjakat, majd az előadóművészek jogdíját átutalja az MSZSZ-EJI-nek.

A közös jogkezelő szervezetnek a *mechanikai jogdíj* kezelésére vonatkozó jogosultsága úgy keletkezik, hogy a szerző megbízást ad az Artisjusnak jogai kezelésére, bejelenti a műveket és a regisztrációs díj megfizetése után az Artisjushoz megtörténik a szerző és a művek nyilvántartásba vétele. A nyilvános előadás előtt a szervező bejelenti az előadáson (koncerten) elhangzó művek és szerzők adatait és befizeti a jogdíjat. Az Artisjus a szerzőtől megkapott jogosultsága birtokában adja az engedélyt az előadás megtartására, illetve rögzítésére. A hangfelvétel-előállító (lemezkiadó) is úgy szerezheti meg a jogot az Artisjustól, hogy a jogok megszerzésének fejében megfizeti a mechanikai jogdíjat (a gépi rögzítés, többszörözés engedélyezésének díját) az egyesületnek, az pedig a felosztást követően kifizeti a szerzőknek. A sokszorosítók a gyártást csak akkor kezdik meg, ha megkapják az Artisjustól a gyártási engedélyt. A mechanikai jog birtokában gyártott lemezek a lemezkiadó birtokában maradnak, forgalmazásukról ő gondoskodik, de bizonyos jogok - például a digitális terjesztés engedélyezése - továbbra is a szerzőknél maradhatnak. A lemezkiadó által az Artisjusnak fizetendő mechanikai jogdíj mértékét a tervezett példányszám, a kalkulált eladási ár és egyéb bekért adatok alapján az Artisjus határozza meg százalékos mértékben. Ezt a befolyt mechanikai jogdíjat osztja fel a közös jogkezelő szervezet a jogosultak között.

Tehát például egy dalszerző szerzői jogdíjban, ugyanakkor mechanikai jogdíjban is részesül.

Ha olyan hangfelvétel kiadását tervezi a lemezkiadó, amelyik már korábban más kiadónál megjelent, az eredeti kiadótól meg kell szereznie az engedélyt (a licencet, más néven a mechanikai jogokat) az általuk gyártott felvétel

- bármilyen többszörözéséhez, ha azzal a szerző is egyetért,
- terjesztéséhez (csak terjesztési jog birtokában lehet például külföldről hanghordozót behozni és itthon forgalmazni),
- internetes felhasználásához (a szolgáltató kéri meg az engedélyt).

Ebben az esetben a két lemezkiadónak (hangfelvétel-előállítónak) kell egymással megállapodni, majd az Artisjusnak befizetett jogdíjjal rendezni a zeneművek szerzői jogi jogosultjainak díját. Az eredeti kiadó engedélyének meglétét a hangfelvételgyártók közös jogkezelő szervezete, a MAHASZ sorszámozott hologramos matrica elhelyezésével tanúsítja.

¹³ Szt. 19.§ (1)

2. A MAHASZ hologramos matricája

Az Artisjus engedélye mellett tehát a szomszédos jogi jogosultak engedélyére is szükség lehet:

- eredeti hangfelvétel-előállítók (akik az előadást eredetileg rögzítették), az ő érdekeiket a MAHASZ képviseli,
- filmelőállítók (Filmjus),
- előadóművészek (közös jogkezelő szervezetük az MSZSZ-EJI),
- műsorszórási szervezetek.

Ha fordításról, versmegzenésítésről van szó, a fordító, illetve a költő írásbeli engedélye is szükséges, hiszen ekkor az eredeti mű átdolgozásáról van szó.

A műsoros hangfelvételeken 2004-től helyezi el az Artisjus hologramos védjegyét, ami a felvételek szerzői jogosítványainak meglétét tanúsítja. (Szerzői kiadásokon nem engedélyezi az Artisjus a hologramos matrica használatát).

3.5.2.1 A zeneműkiadó szerepe a hangfelvétel-kiadásban

A zeneműkiadók szerepe – amiben korábban a kottakiadás volt a domináns – mára eltolódott a promóciós feladatok irányába. A zeneműkiadó lemezkiadói tevékenységet nem végez, hanem a zeneszerzők, dalszövegírók, dalszerzők megbízásából reklámokkal, szervezésekkel elősegíti a művek előadásainak növelését, segíti a dalszerzők és szövegírók egymásra találását, új és tehetséges szerzőket keres, támogat, arculatot alakít, ügynökségeket keres és ennek fejében részesül a szerzői jogdíjakból, bevett szokás szerint 33,33% erejéig. A zeneműkiadók jószerevel a lemezkiadók nélkülözhetetlen részeivé, sokszor leányvállalataivá alakulnak.

Egy magyar példa:

Az 1990-ben alapított Magneoton Kft. 1993-ra a Time Warner médiabirodalom zenei szárnyának, a Warner Music csoportnak a magyarországi része lett világrepertoár forgalmazásával, majd önállósodott, de továbbra is megmaradt a Warner Music katalógusának kizárólagos magyarországi forgalmazójaként.

3. A mechanikai és a szerzői jogok feltüntetése a CD borítóján

Az önálló, csak kottakiadással foglalkozó független vállalkozások száma erősen lecsökkent. Ilyen kivételnek számít a komolyzenei kottakiadással foglalkozó, komoly nemzetközi kapcsolatokkal rendelkező Editio Musica Budapest.

3.5.2.2 A szerzői kiadás

Az a lemezkiadás minősül szerzői kiadásnak, amikor lemezkiadó igénybevétele nélkül a szerző saját vállalkozásában végzi saját műveinek a rögzítését. Ebben az esetben a többszörözés és a terjesztés is ebben a keretben történik, így nem kerül sor mechanikai jogdíj fizetésére. Szerzői kiadásban kizárólag saját szerzeményeket saját vállalkozás keretében lehet megjeleníteni. Az Artisjusnak az ilyen kiadásokat is be kell jelenteni, hiszen ezek is tartalmazznak közös jogkezelést igénylő jogdíjakat, mint például az üreshordozó díj, illetve az Artisjus e bejelentés alapján adja meg a sokszorosítónak a bejelentésben megjelölt példányszám előállítására az engedélyt.

Vannak esetek, amikor a többszörözés nem kereskedelmi forgalomba hozatal céljából készül:

- nyilvános előadás (például vendéglátóhelyek, rendezvények zeneszolgáltatása),
- rádiók, televíziók műsorszolgáltatása,

- c) nyilvános helyen való bemutatás céljából történő többszörözés (háttérzene üzletekben, DJ-k, zenegép)

Mind az előadóművészek, mind a felvétel előállítója, a lemezkiadó is jogosan tartanak igényt jogdíjra ezeknél a felhasználási formáknál is. A gyártás engedélyezéséhez ebben az esetben is szükséges az Artisjus engedélye.

A hangfelvétel forgalomba hozott példányainak nyilvános haszonkölcsönbe adásához, bérbeadásához a hangfelvételben foglalt mű szerzőjének hozzájárulásán kívül a hangfelvétel előállítójának, valamint az előadóművésznek a hozzájárulása is szükséges.

Érdekes helyzet állhat elő, ha a hangfelvétel-előállítók nem adják hozzájárulásukat a felhasználónak a hangfelvétel haszonkölcsönbe, illetve bérbeadásához. Ebben az esetben ugyanis a szerzők és az előadóművészek sem részesülnek díjazásban.

A hangfelvétel-előállítókat megillető engedélyezési jogok összefoglalóan:

- hangfelvétel többszörözése: az engedélyezési jog gyakorlója a hangfelvétel-előállító.
- hangfelvétel terjesztése: az engedélyezési jog gyakorlója a hangfelvétel-előállító.
- hangfelvétel interneten történő hozzáférhetővé tétele: az engedélyezési jog gyakorlója a hangfelvétel-előállító.

A hangfelvétel-előállítók díjazás iránti igénye összefoglalóan:

- kereskedelmi célból kiadott hangfelvétel rádiós és televíziós sugárzása, illetve bármilyen más módon történő nyilvánossághoz közvetítése: a díjigény érvényesítője a MAHASZ.
- hangfelvétel forgalomba hozott példányainak nyilvános haszonkölcsönbe adása és bérbeadása: az engedélyezési jog gyakorlója a MAHASZ.
- hangfelvételek magáncélú másolása: az üreshordozó díjigény érvényesítője a MAHASZ.

3.5.2.3 Hangfelvétel az interneten

A hangfelvétel kiadók nem utalták közös jogkezelés körébe a hangfelvételek internetes nyilvánossághoz közvetítésének engedélyezését, így esetükben egyedileg (kiadónként) kell a jogot megszerezni.

3.5.3 Filmalkotás

3.5.3.1 A filmalkotás alkotó szerzői

A szerzői jogi törvény értelmezése szerint a film fogalmának fontos eleme a mozgóképkockák sorozata, ahol a képkockák sorrendje nem változtatható. Közömbös, hogy a filmkockákhoz tartozik-e hang, vagy milyen anyagra rögzítették a mozgóképeket. Védett alkotás az egyéni, eredeti jelleg teszi, mint bármely más művet. Ha ezeknek a feltételeknek (rögzített mozgóképkockák sorozata, aminek egyéni, eredeti jellege van) megfelel, akkor a rögzítés anyagától függetlenül védett műnek számít a celluloidra készült film éppúgy, mint a digitális technikával felvett film, a kisfilm, a reklámfilm éppúgy, mint a mozifilm. Ha a fenti értelemben vett filmet interaktív használatúvá változtatják (aminek filmkockái nem-lineáris módon használhatóak), azok multimédia művek részeivé válnak, ami a szerzők átdolgozási jogát érinti¹⁴.

¹⁴ Sarkady Ildikó [et al.]. A zeneművekre és zeneműszövegekre fennálló kizárólagos többszörözési és terjesztési jog gyakorlása, különös tekintettel az Szjt. 19. §-ára. A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleménye. In: *Szerzői jogi szemle* ISSN 1588-6158. 114. évf. 1. sz. (2009). URL: http://www.sztnh.gov.hu/testuletek/szjszt/SZJSZT_szakvelemenyek/2009/2009PDF/szjszt_szakv_2009_01_1.pdf (Letöltés: 2012. április 29.)

A filmalkotások szerzői mindazok, akik a film egészének kialakításához *alkotó módon* hozzájárultak. Így szerző

- a film céljára készült irodalmi és zenemű szerzője,
- a mozgóképi alkotók, mint a rendező, az operatőr, rajzfilmek esetén a figuratervező,
- egyéb közreműködők, mint például a vágó. A közreműködők szerzői minősége a felek közötti megállapodástól és az illető által végzett tevékenység alkotó jellegétől függ.

Az animációs film is filmalkotás, így mindazok a közreműködők szerzői, akiknek szerepük van a tartalom létrehozásában, azaz alkotó módon járulnak hozzá annak létrejöttéhez. Szerző az alapul szolgáló irodalmi mű szerzője, a forgatókönyvíró, a zeneszerző, a rendező és a figuratervező, de nem kizárt, hogy további szerzők is legyenek, mint például az animátor, a háttérfestő, a mozdulattervező, a programozó, az arculattervező, a vágó, stb. Az animáció szerzői tehát mindazok, akik egyéni, sajátos tartalmat hoznak létre.

A rendező a film gyártása során privilegizált szerző, ami abból a tényből fakad, hogy a sokszerzős filmalkotás felhasználása során lehetetlen lenne minden alkotó szerzőtől egyenként engedélyt kérni, ezért a filmszerzők a rendezőre bizzák *személyhez fűződő jogaik* érvényesítését. A rendező ezt a jogot a *megfilmesítési szerződéssel* szerzi meg.

A rendező és az operatőr szerzői tevékenysége kizárólag a filmhez kötődik, alkotásuk önálló hasznosítása nehezen képzelhető el. A film számára készült irodalmi és zeneművek szerzői viszont megőrzik hasznosítási jogukat a nem filmes felhasználási jogokra vonatkozóan, ha az előállító nem szerez a megfilmesítési jog mellett egyben kiadói vagy más jogot is az említett művekre (például könyv kiadása). A rendező esetében ez a lehetőség nem adott, mivel az ő közreműködése a film szerves részévé válik, annak nem filmes felhasználása nem lehetséges.

3.5.3.2 A filmalkotás szomszédos jogi jogosultjai

A filmalkotás akkor befejezett, ha megtörtént az utolsó vágás és végleges változatát a szerzők és az előállító elfogadták. A befejezett, elfogadott film megváltoztatásához a szerzőket képviselő rendező és a producer egyetértése szükséges és nem alkalmazhatók rá a munkahelyi kötelezettség körében alkotott művekre vonatkozó szabályok.

A film előállítója az, aki saját nevében kezdeményezi és megszervezi a film megvalósítását, gondoskodva ennek anyagi és egyéb feltételeiről. Ennek végiggondolása azért fontos, mert ezáltal határozható meg, hogy kit, illetve mely céget illetnek a film felhasználási jogai. E jogokkal csak a film anyagi háttérét biztosító, a filmért felelősséget vállaló producer rendelkezhet. A gyártásvezetői és más feladatokat ellátó producer (Executive Producer, Line Producer stb.) jogilag nem előállítója a filmnek. Így tehát a film anyagi háttérét biztosító, a filmért felelősséget vállaló *producer* – mint szomszédos jogi jogosult – a film *felhasználási* jogának birtokában rendszerint forgalmazási szerződés keretében megbíz egy filmforgalmazót, amelyik engedélyezi a vetítéseket.

A szerzők *vagyon*i joga szintén a megfilmesítési szerződéssel száll át a film előállítójára, a producerre. Ez alól a zenemű szerzője képez kivételt.

Olvassa el ezt a cikket: Nánay Bence: Meghalt a szerző, éljen a szerző! Metropolis, 2006. 12. 21. <<http://metropolis.org.hu/?pid=16&aid=130>> (megtekintés: 2012. május 20.)

3.5.3.3 Filmalkotás televíziós sugárzása

A jogdíjat elsősorban a filmelőállító fizeti, de ha a filmet a televízió sugározza, a producer átháríthatja a jogdíjfizetést a televízió-szervezetre. Ebben az esetben a közös jogkezelés keretében a Filmjus, mint közös jogkezelő köt szerződést a médiaszolgáltatóval és engedélyezi a film sugárzását, miután a tv megfizette a jogdíjat. A jogdíjfelosztás után az Artisjustól kapja meg jogdíját a rendező, a filmíró, az operatőr.

Példa magyar gyártású film jogdíjfizetésének számítására, ha a filmet televízió sugározza¹⁵:

A médiaszolgáltató jellege	A médiaszolgáltató vételkörzetébe bekötött háztartások száma					
	1 500 000 felett	800.001-1500 000	400 001-800 000	200 001-400 000	50 000-200 000	50 000 alatt
kereskedelmi	508,3	338,9	225,9	114,4	52,6	16,3
közszolgálati vagy közösségi	374	249,4	166,2	84,1	36,8	11,4

Ha a film a sugárzással egyidőben az interneten is elérhető, a szerzőket további jogdíj illeti meg.

3.5.3.4 Vetítés filmklubban és iskolában

A filmvetítés a filmalkotás nyilvános előadását jelenti filmklub formában történő szervezés esetén is. Meg kell különböztetni a rendszeresen tartott filmklubok előadásait és a csak alkalmoszerű zártkörű vetítéseket. Csak ez utóbbi mentesül az engedélykérés és a jogdíjfizetés kötelezettsége alól, de csakis akkor, ha a szabad felhasználás egyéb feltételeinek is megfelel, azaz

- nem sérelmes a mű rendes felhasználására,
- indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit,
- megfelel a tisztesség követelményeinek,
- nem irányul a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra és
- jövedelemfokozás célját még közvetve sem szolgálja.

A fenti kitételek az iskolai oktatás keretében történő filmvetítésre is igazak, feltéve, hogy iskolarendszerű oktatásról van szó az óvodától az egyetemig, valamint a filmalkotás bemutatása a tantervnek és a képzési követelménynek megfelelően valósul meg.

Például egy főiskolai tanórához kapcsolódó filmvetítés, amelyen a kurzust felvevő diákok vesznek részt, szabad felhasználásnak minősül, ha a fenti feltételek mindegyike teljesül.

Ugyanakkor egy iskolai filmklub, ami a tanórától függetlenül működik, csak azért, mert az iskolában szervezik, még nem tekinthető szabad felhasználásnak.

Mivel a filmfelhasználás nem tartozik a közös jogkezelés keretébe, az engedélyköteles filmvetítéshez a szervezőnek közvetlenül a film előállítójától vagy forgalmazójától kell az engedélyt megszereznie. Mivel a filmzene szerzője nem ruházza át szerzői jogait a rendezőre és a producerre, a filmben foglalt zenére külön is engedély szükséges, amit az Artisjustól lehet beszerezni az engedély fejében megfizetett jogdíj fejében. Az lehetséges, hogy mind a filmelőállítók, -forgalmazók, de még a zeneszerzők is ügynökségeiken keresztül kötik a szerződéseket, adják az engedélyeket.

¹⁵ Forrás: Filmjus. Jogdíjközlemények. < http://www.filmjus.hu/3_jogdijkozl/jogdijkozl_0.htm > (megtekintés: 2012. május 20.)

3.5.3.5 Filmalkotás többszörözése és terjesztése DVD-n

A filmfelhasználás alapértelmezésben nem tartozik a közös jogkezelés keretébe, azonban a filmelőállító (producer, filmstúdió) átháríthatja a jogdíjfizetési kötelezettséget a felhasználóra. Az alábbi példában a felhasználó a MOKÉP.

A FORGATÓKÖNYVET TAMÁSI ÁRON AZONOS CÍMŰ REGÉNYE ALAPJÁN KÁNYÁDI SÁNDOR ÍRTA.
A BUDAPEST FILMSTÚDIÓ, A MAGYAR TELEVÍZIÓ,
CLAMATEL FILMSTÚDIÓ ÉS A PROFILM'S PRODUCTION GROUP SRL FILMJE
RENDEZTE: MIHÁLYFY SÁNDOR OPERÁTOR: VIVIN DRÁGAN VASILE VÁGÓ: MIRCEA CIOCALTEI
ZENE: SELMECZI GYÖRGY PRODUCER: LUKÁCS ÁRPÁD, DRABIK JÁNOS,
DIMITRU POHUS, DINU TÁNASE MŰVÉSZETI VEZETŐ: KARDOS FERENC, LENDVAI GYÖRGY
DRAMATURG: MÉSZÁROS KATALIN MŰVÉSZETI KONZULTÁNS: TOMPA MIKLÓS
HANGMÉRNÖK: ANDREI PAPP FŐGYÁRTÁSVÉZETŐ: MARTOSI MÓRO CZ SÁNDOR

EXTRÁK: IRODALMI AJÁNLÓ: • EGRI CSILLAGOK • A KŐSZÍVŰ EMBER FIAI
• EGY MAGYAR NÁBOB • KÁRPÁTHY ZOLTÁN

MVKE
18845368

NYELV: magyar	KÉPARÁNY: 4:3 1.33:1	PAL
HANG: magyar	DOLBY DIGITAL 2.0	5 996357 315377
FELIRATOK: –	SZÍNES: 106 perc	

WWW.MOKEP.HU

FORGALMAZZA A BUDAPEST FILMSTÚDIÓ ÉS A MOKÉP RT.
BUDAPEST FILMSTÚDIÓ

mokép dvd

Ezen DVD szerzői jogvédelem alatt áll, és csak otthoni lejátszása engedélyezett. A DVD kép- és hanganyagának részéről és egészéről másolatot készíteni tilos. A DVD továbbadása, nyilvános helyen történő vetítése vagy sugárzása szigorúan tilos. A felsorolt tevékenységek folytatása vagy túrése büntetést von maga után.

4. A filmalkotás szerzői és felhasználói jogosultjai

Ha a filmzenét a filmtől függetlenül, önálló hangfelvételen adják ki, akkor a hangfelvétel-előállítónak a filmzene rögzítésének, többszörözésének és terjesztésének jogát is meg kell szereznie. A filmbe foglalt zenék mechanikai jogdíjai a kötelező közös jogkezelésbe tartoznak.¹⁶

3.5.3.6 Zenemű megfilmesítése

Amikor zenemű megfilmesítése történik, az az eredeti zenemű átdolgozásának minősül, ahol a zenei megítélés erősebb, mint a filmkénti jogosítás, ezért mint zenemű, nem tartozik a közös jogkezelés körébe, az engedélyt közvetlenül a szerzőtől kell megkérni. A jogosultak azonban szerződést köthetnek zeneműkiadóval jogaik képviselőjére.

3.5.3.7 Filmalkotás az interneten

Meglevő *hangfelvételek, illetve filmek* interneten történő jogszerű közzétételéhez a felhasználónak (aki a felvételeket fel akarja tölteni) a szerzői jogi engedélyeken túl rendelkeznie kell a

¹⁶ uott

szomszédos jogi jogosultak, mint az előadóművészek, a hangfelvétel-, illetve filmfelvétel előállítók engedélyével is. Az előadók engedélyezési jogát – szintén a közös jogkezelés keretében – az Előadóművészi Jogvédő Iroda kezeli, ezért az az MSZSZ-EJI-től szerezhető meg. A hangfelvétel-kiadóktól, a filmelőállítóktól és -forgalmazóktól csak közvetlenül lehet engedélyt szerezni, de a MAHASZ segítséget nyújt a kapcsolatfelvételhez. Az MSZSZ-EJI 2001 óta minden évben közzéteszi a „lehívásos” jogdíjközleményét, amely lehetővé teszi például, hogy a „kisfelhasználónak” minősülő szolgáltatók szűk körben és ellenőrzött feltételek mellett – legfeljebb 10 előadásrészletet előadóművészi jogdíj megfizetése nélkül is feltegyenek az internetre.

3.5.3.8 A tájékozódás forrásai

Filmtörténeti és filmelméleti folyóirat (<http://metropolis.org.hu/>)

A Magyar Filmklubszövetség honlapja (<http://www.filmklubszov.hu/>)

Letölthető adatlapok a FILMJUS honlapjáról (<http://www.filmjus.hu/>)

3.5.4 Képző-, ipar-, tervező- és fotóművészeti alkotás

Az ún. vizuális művészetek fogalmkörébe tartoznak a képzőművészet, az iparművészet, valamint az ipari tervezőművészet és az építészet alkotásai. Képzőművészet alatt a festészet, a grafika és a plasztika alkotásait értjük, az iparművészet a használati funkcióval is rendelkező műtárgyak körét, az ipari tervezőművészet pedig valamely termék külső megjelenésének esztétikai és műszaki szempontok szerint kialakított modelljét jelenti.

A vizuális művészeti alkotások létrehozói a szerzői jogdíjon felül részesednek

- kábel-tv jogdíjban,
- üreshordozó jogdíjban,
- reprográfiai jogdíjban, és
- műveik bérlet, vagy hasznóbérlet útján történő terjesztése miatti díjigényüket is érvényesíthetik közös jogkezelő szervezetükön keresztül.

Amikor a vizuális művészeti alkotások újabb felhasználása történik, például könyv- és folyóirat-kiadás keretében album, illusztráció készül, televíziós műsorokban látható a kép, stb., az engedélyt a HUNGART adja és a jogdíjat szintén a közös jogkezelő szervezeten keresztül kapják a művészek.

3.5.4.1 Képzőművészeti alkotások sajátos felhasználásai

Ezek a műalkotások többnyire egyedi darabok, sajátos felhasználásuk elsősorban a tulajdonjog átruházásával történik és csak másodlagosan jelentkezik a reprodukálás-jellegű alkalmazásokban.

Ha a kép korábban még nem került nyilvánosságra, az engedélyt közvetlenül az alkotótól kell megkérni, egyéb esetben viszont a közös jogkezelő, a HUNGART jár el a művész nevében, mert a képző-, ipar- és fotóművészeket a HUNGART Vizuális Művészek Közös Jogkezelő Társaság Egyesülete képviseli.

Képzőművészeti alkotások elsősorban galériákon keresztül cserélnek gazdát. A műkereskedő a közös jogkezelő által előírt időközönként (általában negyedévente) bejelenti a HUNGART-nak az eladott alkotásokat és befizeti a szervezetnek a jogdíjat. Ezt osztja fel a közös jogkezelő a jogosultak között életükben és haláluk után 70 évig az örökösök között. Ha a 70 év már eltelt, a műkereskedőnek akkor is be kell fizetnie a díjat az eladott műalkotás után, csak azt már *követő díjnak* nevezik és nem az örökösök kapják, hanem a művészek szociális támogatására használja fel a HUNGART

3.5.4.2 Ábra, alkalmazott grafikai mű

Szemléltető rajzok, ábrák, animációk interneten történő közzétételével kapcsolatban három kérdés vetődik fel:

- a) saját készítésű-e a grafikai mű,
- b) más által készített, amit fel kíván használni,
- c) művészeti alkotásnak minősül-e?

Ez utóbbi kérdés azért vetődik fel, mert az Szjt. 1. § (1) bekezdése szerint „Ez a törvény védi az irodalmi, tudományos és *művészeti* alkotásokat.” Bár ugyanennek a paragrafusnak a (2) bekezdése csak példálózva sorolja fel a szerzői jogvédelem alá tartozó művészeti alkotásokat, ezek között szerepel a rajz is. A törvény nem tesz különbséget a rajzolás technikái között az egyedi, sajátos jelleg megítélésékor, ami a szerzői jogvédelem feltétele. Itt további kérdésként vethető fel, hogy egy ábra, ami ha például egy tárgy körvonalait jelenti és mondjuk például a tárgy szerkezetét van hivatva ábrázolni, azaz nem sok mozgásteret ad az egyéni jellegnek, mennyiben eredeti gondolatot tükröző alkotás? Csakhogy egy ábra készítőjének, aki szakkönyvet illusztrál, adott esetben nem is lehet feladata, hogy mondanivalójában eredeti alkotást hozzon létre, a tárgy szerkezetét híven kell tükröznie. Az efféle ábra nem eredeti gondolatot tükröző alkotás, amit nem véd a szerzői jog.

Ugyanakkor készülhet ábra egy folyamatról, ábra lehet egy diagram, ami a szerző által megadott adatokból jön létre, természeti jelenség is lehet ábra tárgya és még sok minden más is, amiben felismerhető a szerző sajátos látásmódja az ábrázolt jelenségről, történésről, eseményről, folyamatról.

Tehát az olyan képi ábrázolás, ahol a szerző fantáziáját nem kötik meg szabványos előírások, ahol az alkotásnak egyéni jellege van, az az ábra szerzői jogi értelemben védett, felhasználásához a szerző engedélye szükséges.

Ha az ábrák, rajzok, animációs figurák egyéni és eredeti gondolatot tükrözők, szerzői jogi védelemben részesülnek, felhasználásukért a szerzőt díjazás illeti meg. Szerzői jogi szempontból nincs különbség aközött, hogy a grafika milyen technikával készült. A védelem megítélésének egyetlen szempontja az egyéni, eredeti jelleg, így például a számítógépes grafikai alkotást is megilleti a szerzői jogvédelem.

3.5.4.3 A fotóművészeti alkotás sajátos felhasználása

A fénykép szerzői jogi megítélésékor is az a kérdés, hogy felfedezhető-e benne a szerző (a fotós) gondolatainak egyéni, eredeti jellege, azaz itt is a szellemi tartalom egyedisége a kérdés. A fotós gondolatai, látásmódja, a környező világról alkotott képe, szándékai visszatükröződnek a lencsevégre kapott pillanatban, kifejezhetők színekkel, tónusokkal, fényekkel, árnyakkal.

Egy fotó felhasználható önálló alkotásként például kiállításon, kiadhatják fotóalbumban, lehet illusztráció egy nyomtatott könyvben, de felkerülhet az internetre is. Bármilyen felhasználása van, a fénykép szerzői jogilag védett alkotás, tehát felhasználásához engedélyre van szükség!

Ha valaki a szerző engedélye nélkül a művet másolja, átdolgozza, illetve az ez alapján létrejött műpéldányokat terjeszti, jogsértést követ el. A fotóművész joga, hogy a felhasználásért járó díjtételt meghatározza.

Ha saját maga készít fotót képzőművészeti alkotásról, a felhasználás során annak is érdemes utánajárni, hogy az eredeti szerző mellett nincs-e szomszédos jogi jogosult (például kiadó), akinek szintén szükség lehet a hozzájárulására.

Ha más fotós művét használja illusztrációként, meg kell kérni az eredeti szerző engedélyét a felhasználáshoz. Erre akkor is szükség van, ha változatlan formában szeretné felhasználni. Ha viszont változtatni is szeretne az eredeti képen, az már átdolgozásnak minősül és az engedélynek az átdolgozásra is ki kell terjednie.

|| A fotó átdolgozásáról akkor beszélhetünk, ha az átdolgozás egyéni, eredeti formába öntött új tartalmat ad az eredeti műhöz.

Személyekről készült fotó felhasználása esetén még személyiségi jogi kérdésekre is oda kell figyelni. Portrét csak a képen szereplő személy engedélyével lehet közzétenni. Ez alól a közszereplők kivételt képeznek, ha a kép közszereplésükkel kapcsolatban készült. Ha a kép tömegrendezvényről készül és a cél a tömeg ábrázolása anélkül, hogy személyeket kiemelnének, nincs szükség a képen szereplők engedélyére.

3.5.4.4 A kiállítás joga

Képzőművészek, fotóművészek munkájának, ismertségének alapeleme, hogy műveikből időnként kiállításokat rendeznek. Mivel alkotásaik egyedi darabok, amelyeket megélhetésük biztosítására eladnak, kiállításuk csak úgy valósíthatók meg, hogy a törvény biztosítja számukra azt a lehetőséget, hogy az alkotások tulajdonosai a megvásárolt műveket a kiállítás idejére a művész rendelkezésére bocsássák.

Képzőművészeti, fotóművészeti, építészeti és iparművészeti alkotás kiállításához a szerző beleegyezése szükséges, de a közgyűjteményben őrzött mű kiállításához nincs erre szükség és ebben az esetben a szerzőt díjazás sem illeti meg. Megrendelésre készült képmás esetén a felhasználáshoz az ábrázolt személy beleegyezése is szükséges!

Előfordul olyan eset, hogy bár a kép nem megrendelésre, de az ábrázolt személy tudtával készült. Ebben az esetben vélelmezni kell, hogy az ábrázolt személy azzal, hogy a kép elkészítését megengedte, a képmás nyilvánosságra hozatalához is hozzájárult, ezért a közzétételhez nincs szükség az engedélyére.

3.5.4.5 Építőművészek sajátos személyhez fűződő joga

Az épület tervezőjének sajátos személyhez fűződő joga annak meghatározása, hogy az épületen vagy a műszaki létesítményen a nevét és a tervezés idejét hol és hogyan tüntessék fel. Erre rendszerint az épület homlokzatán, jól láthatóan elhelyezett táblán kerül sor. Az épület megépítése az építészeti terv többszörözését jelenti. Ha az épület nem a terveknek megfelelően épül fel, az nemcsak építésrendészeti, hanem szerzői jogi probléma is, hiszen ha az építmény külső megjelenése, rendeltetésszerű használata eltér az eredeti tervtől, akkor az a mű (építészeti terv) átdolgozását jelenti, ez viszont a szerző engedélyéhez kötött.

3.5.4.6 A vizuális műalkotások szabad felhasználása

Képzőművészeti, építészeti, iparművészeti vagy ipari tervezőművészeti alkotásról, vagy műszaki létesítményről látképet lehet készíteni, ami a szabad felhasználás fogalmkörébe tartozik, amennyiben az alkotás bemutatása céljából készül. Ebben az esetben a szerző nevét fel kell tüntetni. Ilyen alkotások tudományos ismeretterjesztő előadás, illetőleg iskolai oktatás céljára történő felhasználásakor ugyancsak meg kell jelölni a szerzőt. Ha viszont a képeslapon csak mellékesen, a környezetbe simulva látható az alkotás, akkor nincs szükség a szerző nevének feltüntetésére.

A szabadban, nyilvános helyen, állandó jelleggel felállított képzőművészeti, építészeti és iparművészeti alkotás látképe a szerző hozzájárulása és díjazás nélkül elkészíthető és felhasználható.

A látkép elkészítésének és felhasználásának három feltétele van, amelyeknek együttesen kell meglenniük ahhoz, hogy a felhasználás szabad legyen:

- a) az alkotásnak szabadban kell felállítva lennie (tehát nem lehet épületben),
- b) nyilvános helyen legyen (tehát nem lehet például egy magánház elkerített kertjében),
és
- c) nem lehet alkalmoszerűen, vagy ideiglenes jelleggel felállítva.

Tudományos ismeretterjesztő előadás, továbbá iskolai oktatás céljára képzőművészeti, építészeti, iparművészeti és ipari tervezőművészeti alkotás képe, valamint a fotóművészeti alkotás a szerző hozzájárulása és díjazás nélkül is felhasználható, természetesen a szerző nevének feltüntetésével.

3.5.4.7 Vizuális művészeti alkotások az interneten

Ezeknek a műalkotásoknak a felhasználása a digitális technika fejlődésével különös hangsúlyt kap. Az interneten egyre nagyobb számban elérhető digitális könyvtárak is előszeretettel tesznek közzé képeket. Mivel ezek szervezett gyűjtemények, közlik a képek azonosító metaadatait, amelyek megkönnyítik a forrásra történő hivatkozást. Nagy előnyük, hogy a képek felhasználására vonatkozó szerzői jogi előírásokat is közzéteszik, közlik a jogtulajdonos elérhetőségét, akitől engedélyt lehet kérni, vagy – mint a WEB Művészeti Galéria – csak oktatási és magáncélú felhasználásra ad engedélyt. Más digitális könyvtárak – különösen ha több gyűjtemény tulajdonában levő képeket tesznek online elérhetővé közös felületen, mint például az Europeana – képenként teszik közzé a felhasználásra vonatkozó feltételeket.

Pár jelentősebb magyar digitális képkönyvtár:

- Magyar Digitális Képkönyvtár URL: <http://www.mdk.hu>
- Képzőművészet Magyarországon URL: <http://www.hung-art.hu>
- WEB Művészeti Galéria URL: <http://www.wga.hu>

Nemzeti könyvtárak, egyetemi könyvtárak digitális könyvtári különgyűjteményeikben teszik közzé kincseiket, amelyek között szép számmal találhatók képek, például:

Library of Congress Digital Collections URL: <http://www.loc.gov/library/libarch-digital.html>

British Library Digital Collections URL: <http://www.bl.uk/>

A Francia Nemzeti Könyvtár Gallica Gyűjteménye 483 ezer digitalizált képet tartalmaz URL: <http://pandora.nla.gov.au/pan/11779/20100707-0013/www.nla.gov.au/pub/gateways/issues/101/story01.html>

Feldpost eines späteren Diktators - Adolf Hitler an Karl Lanzhammer, München 19.12.1916 , item 2

Közreműködő: [Admin](#)

Coverage: [Western Front](#) | ▶

Date: [1916-12-19](#)

Geographic coverage: [48.13684,11.576850000000036](#) ; [München](#)

Type: [Postcard](#) | ▶ [item](#) | ▶ [Postcard](#) | ▶

Téma: [Medical](#) | ▶ [Adolf Hitler](#) | ▶ [World War One](#) | ▶

Relation: <http://www.europeana1914-1918.eu/en/contributions/2543>

Description: Postkarte "Gruss aus Nürnberg" mit einer Abbildung der Burg, Poststempel: München 31, 19. Dez. 16, V 8-9 a, Briefstempel: K.B. 2. Inf. Rgt., Ers. Btl., 4. Ers. Komp., Mit Bleistift beschrieben. Transkription: Feldpost an: Karl Lanzhammer Radfahrer b. Rgt. Stab VI Bayr. Res. I. Division 16 Bayr. Res. I. Rgt. Rgt. Stab Text: Lieber Lanzhammer Bin nun in München beim Ersatz Btl. Stehe zur Zeit in

1. *Az Europeana jogfenntartási feltétele a gyűjtemény oldalán közzétett képeslapra vonatkozóan*

Jug probably from East Anglia

Közreműködő: [Aberdeen City Council - Art Gallery and Museums](#)

Date:

Téma: [Archaeology / Medieval History / Social History](#) | ▶

Description: Scotland, Aberdeen, Queen Street

This jug was imported into Aberdeen, in the medieval period, from East Anglia.

Tartalom hozzáadása: [Scran](#) | ▶ [United Kingdom](#) | ▶

2. *Díjfizetési kötelezettség a kép további felhasználása esetén az Europeana gyűjteményében*

A képző- ipar-, tervező- és fotóművészeti alkotások online hozzáférhetővé tétele is jogdíjfizetési kötelezettséget von maga után. A jogdíjat a Hungart állapítja meg, de az függ a letölthető művek számától, valamint attól is, hogy a szolgáltatónak származik-e bevétele a felhasználásból.

Ha kizárólag saját művét teszi interneten hozzáférhetővé az alkotó, akkor nincs jogdíjfizetési kötelezettség, feltéve, hogy az internet-szolgáltató a felhasználás megkezdése előtt erről megállapodott a Hungart-tal.

3.5.5 Rádiós és televíziós műsorszolgáltatás

A rádiós és televíziós műsorszolgáltatás szerzői jogi vonatkozásai kiterjednek egyrészt a műsorsugárzó szervezet jogaira, másrészt az adásba kerülő szerzők és szomszédos jogi jogosultak jogaira.

Átvett műsorok sugárzása

A műsorsugárzó szervezet hozzájárulását kell kérni ahhoz, hogy műsorát más rádió- vagy televízió-szervezet, illetve kábelszervezet a nyilvánossághoz közvetítse sugárzással vagy másféleképpen. A magyar közszolgálati műsorszolgáltató műsorában sugárzott művek továbbközvetítéséért járó díjakat a Műsorszolgáltatás Alapból fizetik meg.

Műsorok rögzítése

A műsorsugárzó szervezetek kizárólagos joga, hogy engedélyezzék vagy megtiltsák sugárzott műsoraik rögzítését. Nyilvánvaló, hogy csak az engedélyköteles felhasználás céljából történő rögzítés tartozik ide, a szabad felhasználásnak minősül rögzítések (például magánmásolat készítése) nem.

Műsorok elérése az interneten

A rádió- vagy a televízió-szervezet hozzájárulása szükséges ahhoz, hogy műsorát vezeték útján vagy bármely más eszközzel vagy módon úgy tegyék a nyilvánosság számára hozzáférhetővé, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhassák meg (például az internet útján). Ezekért a felhasználásokért díjazás jár, kivéve a szabad felhasználás eseteit. A rádió- vagy televízió-szervezetet, illetve a saját műsort vezeték útján a nyilvánossághoz átvivőt megilleti az a jog, hogy nevét feltüntessék.

A földi és műholdas (vezeték nélküli) sugárzás

A szerzői művek rádiós, illetve televíziós adásban történő felhasználását a szerzők engedélyezhetik.

A földi és műholdas sugárzással történő nyilvánosságához közvetítés leggyakoribb formája a rádió- és televízióadás, amikor a művet távollévők számára teszik érzékelhetővé hangok és képek *vezeték nélkül* megvalósuló átvitelével, ami szerzői jogi szempontból azért érdekes, mert nincs szükség a mű rögzítésére, azaz többszörözésére. A földi adás esetén a sugárzás elektromágneses hullámokon, műholdas adás esetén pedig fellőtt műholdon keresztül történik.

|| A műsorszolgáltató szervezet felelőssége az engedélyek megkérése és a jogdíjak megfizetése a közös jogkezelés keretében.

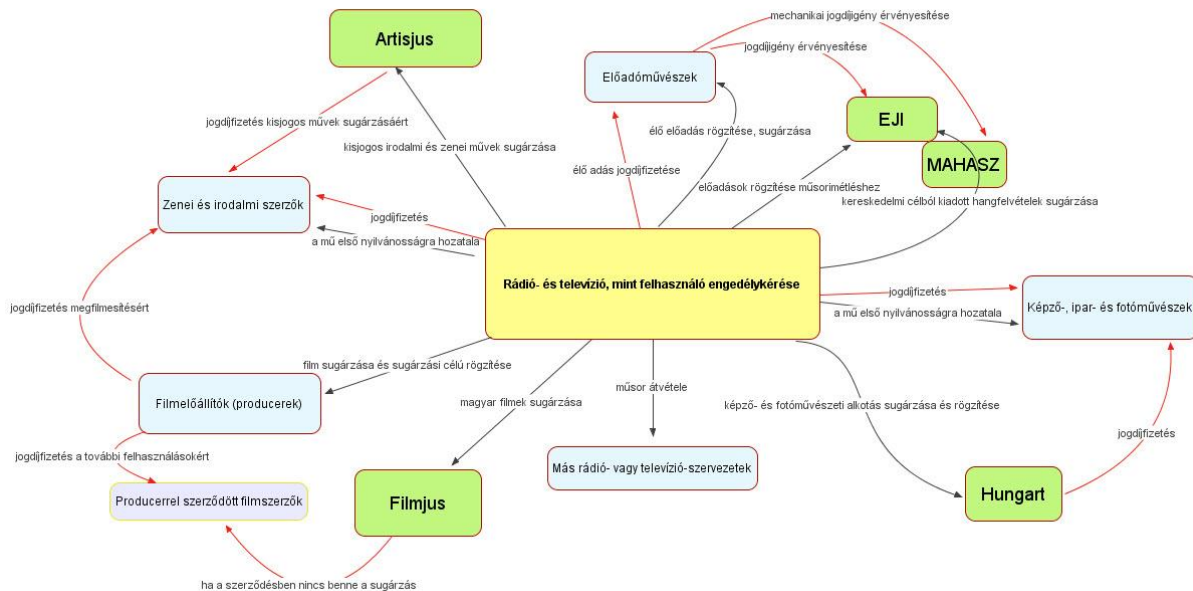
A sugárzásra is érvényes a szerzők kilépési lehetősége a közös jogkezelésből.

Vezeték útján történő sugárzás

Vezeték útján történő közvetítéséhez (például a kábeltelvíziók saját adásához) viszont szükség van a mű anyagi formában megvalósuló rögzítésére, ami nem azonos az archiválási célú rögzítéssel. A sugárzási engedélybe csak az *ideiglenes, saját eszközzel és saját sugárzás céljára* történő rögzítés tartozik bele. A nyilvános előadáshoz hasonlóan a szerzőknek, illetve a szerzői jogi jogosultaknak (például a filmelőállítóknak) kizárólagos a sugárzás, és a sugárzást lehetővé tevő rögzítés engedélyezésének a joga. Ennek keretében megbízzák a közös jogkezelő szervezetet, hogy a művek sugárzásának engedélyezésére és a díjak mértékére vonatkozóan a jogosultak képviselőjében szerződést köthessen a rádió- és televízió-szervezettel, mint felhasználóval.

Előadóművészek és hangfelvétel-előállítók jogai

Rádiós és televíziós sugárzás esetén csak a szerzőket illeti meg kizárólagos engedélyezési jog, az előadóművészeket nem, viszont kereskedelmi célból kiadott hangfelvételtől történő sugárzásért jogdíjra tarthatnak igényt, kizárólag a közös jogkezelés keretében.

5. Rádió- és televízió szervezet engedélykérései és jogdíjfizetési jogszerű műsorszóráshoz

3.5.6 Művek az interneten

Kulturális, tudományos örökségünk egyre növekvő hányada található elektronikus formátumban vagy azért, mert eleve így születtek, vagy azért, mert az eredeti dokumentum megőrzésének és könnyebb hozzáférhetőségének soha nem látott távlatait nyitotta meg 1993-ban a hálózaton történő közzététel. A digitális forma számos technikai kihívást rejt, de a hozzáférésnek nem elhanyagolható szervezeti és jogi dimenziói is vannak. Kép, szöveg, hang, film egyetlen kattintással „felrepülhet” a világhálóra minden különösebb technikai ismeret nélkül függetlenül attól, hogy a feltöltő gazdasági társaság, vagy magánszemély. Egész iparágak épülnek a világhálós szolgáltatásokra. A tartalomipar online piacokat alakított ki, amelyek elektronikus környezetben is igénylik a jogbiztonságot. Ez vonatkozik a szellemi alkotásokra is. Az, hogy egy mű virtuálisan, az interneten szabadon elérhető, még nem jelenti automatikusan azt is, hogy szabadon felhasználható. Egy zeneművet tartalmazó CD-ROM-ról, egy filmről egyetlen kattintással készülhet digitális másolat, ami már alkalmas az interneten történő közzétételre. Ezzel a magánszemély is tartalomszolgáltatóvá válik és a megfelelő szerzői és szomszédos jogi jogosultak engedélyének hiányában bűncselekményt követ el.

A tartalomszolgáltató az interneten különféle technikai megoldásokkal képes más és más eredményt produkáló szolgáltatásokat elindítani.

Bár sugárzásnak tűnik, mégis más jellegű nyilvánossághoz közvetítési forma a „lehívásra hozzáférhetővé tétel”, azaz az interneten történő megjelenés. Ez akkor is többszörösnek minősül, ha nyilvános helyen (például könyvtárban) látszólag egyetlen felhasználó nézi és/vagy hallgatja a művet a képernyőn, ugyanis vélelmezhető, hogy a világ más pontjain mások is használják ugyanezt.

Szakirodalmi forrásaink jelentős része ma már az interneten, vagy valamilyen elektronikus hordozón jelenik meg. Ez a forrás lehet szöveg, kép, hang, vagy ezek együttese. A könnyű elérhetőség és másolás azt a tévhitet keletkeztetheti, hogy az internet azonos a végtelen szabadsággal, amit gyakran összekevernek a 'ha már szabadon és könnyen elérhetem, el is vehetem, sajátomnak vallhatom, hiszen közkinccs'.

Az internet nem szabad préda! Az ott elérhető anyagok is valakiknek a szellemi termékei, sajátos, egyedi alkotásai és mint ilyenek, szerzői jogi védelem alatt állnak és oly mértékig lehet azokat felhasználni jogosan, amilyen mértékig a szerző megengedi. Tehát nem arról van szó, hogy semmit sem lehet, hanem arról, hogy minden alkotást fel lehet használni olyan módon és mértékig, amennyire a szerző hozzájárul a felhasználáshoz.

Az internet szerzői jogi szempontból nem más, mint az eredeti művek egy új, sajátos megjelenési formája, a nyilvánossághoz közvetítés egy módja. A mögöttes technika létrehoz új forrástípusokat, mint például az interaktív dinamikus weblapot, aminek a tartalma óráról órára változik, létrehozza a többszörözésnek, a nyilvánossághoz közvetítésnek egy sajátos válfaját, amiből a szerzői jogi problémák erednek. A lényeg, hogy az interneten szellemi tartalom jelenik meg, ennek a tartalomnak vannak szerzői, akiket éppúgy megillet a művük feletti rendelkezés joga, ahogyan a nyomtatott könyvben megjelenő tartalom tulajdonosát is megilleti. Az új technika új többszörözési eljárásokat eredményez, amit értelmezni kell elektronikus környezetre és ennek szerzői jogi vetületeit számba kell venni. A gyors változtathatóság felveti a mű integritásának kérdéseit, a hitelesség kérdéseit és magának a mű fogalmának az újragondolását is.

3.5.6.1 A honlap szerzői jogi védelme

Külön kell választani magának a honlapnak és a honlapon megjelenő multimédiás anyagnak a szerzői jogi megítélését.

A multimédia képek, zenék, szövegek és filmes anyagok sajátos egysége, amely új műtípusban egyesíti ezeket az anyagokat és amiben műrészletek vagy önálló művek egyaránt megtalálhatók. A multimédiában rögzített művek (szövegek, képek, hangok, animációk, filmek, stb.) szerzői azok, akik a műveket megalkották. Maga a multimédia szerzői jogi szempontból a gyűjteményes műhöz hasonlóan ítélt meg. Az egyes alkotóelemek (szakirodalmi mű, képzőművészeti alkotás, zenemű, stb.) szerzői jogi megítélésakor azt kell vizsgálni, hogy a multimédiát alkotó szöveg, kép, hang, animáció, stb. egyenként mennyiben a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyedi alkotás, mennyiben van egyéni, eredeti jellege, azaz szerzői műnek minősül-e. Ezen kívül maga az egész mű is, mint gyűjtemény képvisel valamilyen egyedi szellemiséget, az egyes alkotóelemek egymáshoz való viszonya más-más megvilágításba helyezheti a mondanivalót.

Egy multimédiás mű kiadójának jogosultak sokaságától kell engedélyt kérnie a felhasználásra, mert a szerzői jogi törvény nem alakította ki e sajátos felhasználás egy helyen történő engedélyezésének intézményrendszerét.

A honlap szerzői gyűjteményes műnek minősül, aminek a tartalmát a honlapot alkotó egyes művek összessége adja. Az egyes műveknek éppúgy vannak szerzői, akik az adott művek tartalmáért felelősek, mint ahogyan egy honlap egészének is vannak szerzői, akik egyrészt a gyűjtemény tartalmáért, másrészt arculatáért felelősek. A honlap arculatának, mint számítógépes grafikával létrehozott képzőművészeti alkotásnak a szerzője az arculattervező. A színek, formák, vonalak, betűtípusok sajátos elrendezése jogi értelemben képzőművészeti alkotást hoz létre, ily módon maga a honlap egésze, ábrái, színvilága külön-külön is jogi védelem tárgyai.

3.5.6.2 Szövegek az interneten

Szak- és szépirodalmi szövegek online hozzáférhetővé tételének jogát a felhasználónak egyedi felhasználási szerződésben kell megszereznie a szerzőtől, vagy – amennyiben e jogának gyakorlását a szerző átengedte – a kiadótól.

Idézni természetesen interneten megjelenő műből is lehet és ebben az esetben is pontosan meg kell adni a forrást.

Rossz és elfogadhatatlan gyakorlat, hogy a forrás megadásakor csak az URL címet közli az idéző!

Minden műnek van címe, az esetek többségében ismert a szerzője, akinek névhasználati joga nem tűnik el akkor sem, ha interneten megjelent művéből idéznek. Tehát a *minimális adat*, amit interneten megjelent műből történő idézéskor meg kell adni, az a szerző neve, a mű címe és az URL. Ha elektronikusan megjelenő folyóiratból idéz, a folyóirat azonosító adataira is szükség van. A hivatkozás végén tanácsos megadni a letöltés pontos dátumát is.

Ha saját maga készít fotót képzőművészeti alkotásról, a felhasználás során annak is érdemes utánajárni, hogy az eredeti szerző mellett nincs-e szomszédos jogi jogosult (például kiadó), akinek szintén szükség lehet a hozzájárulására.

3.5.6.3 Zeneművek másolása

Zeneművek másolásának egyik gyakori esete, amikor kereskedelmi forgalomban megjelent CD-t másol valaki akár MP3-ra, akár más hordozóra számítógéppel. Ha ezt a másolást saját kezűleg végzi (az nem követelmény, hogy ez a számítógép a saját tulajdona legyen, az viszont igen, hogy ne nyilvános helyen történjék) és csak saját célra használja fel, az a szabad felhasználás körébe tartozik, azaz nem kell hozzá megkérni a szerző és szomszédos jogi jogosultjainak az engedélyét és jogdíjat sem kell fizetni. Ha viszont ezt a másolatot odaadja egy barátjának, vagy saját maga használja fel, mint lemezlovas, az már terjesztésnek minősül és jogdíjköteles.

Zeneművek felhasználásának másik gyakori esete az internetről történő letöltés. Maga a letöltés többszörözés, hiszen a számítógép merevlemezén megjelenik a mű egy példánya, a többszörözés pedig felhasználás. Erre az esetre is érvényes, hogy ez a művelet addig szabad felhasználás, amíg saját részre történik és nem sérelmes a mű eredeti felhasználására és jövedelemfokozást még közvetve sem szolgál. Minden más felhasználás engedélyköteles.

Egy eset leírása a zeneszámok rögzítését megrendelő és azt interneten legálisan terjeszteni kívánó kiadó részéről: Artisjus= szerzőket rabló egyesület. *Universe Today*. URL: <http://merrras.sfblogs.net/2007/artisjus-szerzoket-rablo-egyesulet.scifi> (letöltés: 2012. február 28.)

3.5.6.4 Filmek letöltése

Az internetről történő filmetöltés nem csupán a film többszörözése, hanem a másolásvédelem megszüntetése, a tömörített kép szinkronizálása a hanggal. Ezek a műveletek több szempontból is aggályosak: egyrészt a szerzői és szomszédos jogok védelmét biztosító műszaki intézkedések kijátszása, ami büntető jogi kérdés, másrészt átdolgozás, ami viszont szerzői jogi szempontból sérti a szerzői jogosultak jogát. És ez csak az egyik indok szerzői jogi szempontból. A szerzői jogok megsértése kártérítési felelősséget is maga után von.

Részlet a You Tube szabályzatából, amit érdemes figyelembe venni:

„Amikor feltölt vagy valamilyen más módon elküld tartalmakat a Szolgáltatásainkba, világos értevényes engedélyt ad a Google-nak (és a Google-lal együttműködőknek) az ilyen tartalmak felhasználására, hosztolására, tárolására, reprodukálására, módosítására, származékos

művek létrehozására (így olyan művekre, amelyek fordítás, adaptálás vagy más módon történő módosítás eredményeképpen jöttek létre annak érdekében, hogy az Ön tartalma jobban megfeleljen a Szolgáltatásainkkal történő használatnak), megosztására, közzétételére, nyilvános előadására, nyilvános megjelenítésére és terjesztésére. Az ebben az engedélyben biztosított jogok korlátozottak: a Szolgáltatásaink üzemeltetésére, hirdetésére és javítására, illetve új Szolgáltatások fejlesztésére vonatkoznak. Ez az engedély abban az esetben is érvényben marad, ha felhagy Szolgáltatásaink használatával (például a Google Térképre felvett vállalkezési adatok vonatkozásában). Egyes Szolgáltatások lehetővé tehetik, hogy az Ön által az adott Szolgáltatásra vonatkozóan megadott tartalmakhoz hozzáférjen, és azokat eltávolítsa. Ezenkívül egyes Szolgáltatásainkra olyan feltételek, illetve beállítások vonatkoznak, amelyek korlátozzák a mi hatáskörünket az Ön által az adott Szolgáltatásba beküldött tartalmak használatával kapcsolatban. A Szolgáltatásainkba küldött összes tartalom esetében győződjön meg arról, hogy rendelkezik minden szükséges jogosultsággal ahhoz, hogy ezt az engedélyt megadja nekünk.”¹⁷

3.5.7 Szoftverek, adatbázisok, adattárak szerzői jogi védelme

3.5.7.1 A szoftver, mint mű

A szoftver (mint bármely más alkotás) akkor minősül szerzői műnek, ha eredeti, tehát az alkotó saját szellemi termékének tekinthető és semmilyen más ismerv alkalmazása nem szükséges a védelem alatt állásukhoz. Mind a felhasználói programok, mind az operációs rendszerek, mind a számítógép segítségével alkotott művek beletartoznak ebbe a fogalomkörbe.

A szoftver általában három fő részből áll:

- a) a forrásprogramból (kódból),
- b) a tárgyi programból (kódból), és
- c) a kísérő anyagból (dokumentációból). A kísérő anyag, mint írásmű is védelem alatt áll, így az üzemképes számítógépi program létrejötte nem feltétele a dokumentáció védelmének.

A számítógépi programfejlesztő folyamat egyes elkülöníthető szakaszai is létrehozhatnak olyan önálló alkotásokat, amelyek külön szerzői jogi oltalomban részesülhetnek.

3.5.7.2 A szoftver-felhasználási jogosultságok

I. A szoftver

- a) A munkaviszonyban alkotott szoftverek felhasználása

A munkaviszony, illetve más hasonló, munkavégzésre irányuló jogviszony keretében létrehozott szoftver-mű esetén a vagyoni jogokat a munkáltató szerzi meg.

Hasonlóan a filmalkotás létrehozásához, a számítógépi programfejlesztés is tetemes költségekkel jár, ezért az, akinek az anyagi befektetései terhére megvalósulhat az alkotói folyamat, több szempontból előnyt élvez a felhasználók egyéb csoportjaival szemben. Ezért az egyébként a szerzőt illető többletjogosultságokat a törvény a munkáltató (befektető) számára biztosítja. Ennek ellenére a törvény szab bizonyos korlátot a munkáltató jogszerzésének, mert például

a szerző díjazás iránti igénye minden olyan esetben fennmarad, amikor a munkáltató harmadik személynek engedélyezi a felhasználást.

¹⁷ Google általános szerződési feltételek. < <http://www.google.hu/intl/hu/policies/terms/regional.html> > (megtekintés: 2012. május.03.)

Tehát ha a szerző a szoftvert a munkaviszonyból folyó kötelessége teljesítése során, vagy a munkáltató rendelkezése alapján hozta létre, a mű átadásával automatikusan megszűnik a rendelkezési joga a mű felett, mégpedig úgy, hogy a szerző tiltakozása esetén is már csak a neve feltüntetésének mellőzését kérheti és a munkáltató jogosult lesz a program minden gazdasági jogosultságának gyakorlására. A munkáltatónak ez a joga a munkaviszony megszűnése után is fennmarad.

b) A biztonsági másolat készítésének joga

Ha a felhasználáshoz szükséges, a felhasználó egy biztonsági másolatot készíthet a szoftverről. Ez a joga a felhasználási szerződésben sem zárható ki.

c) A szoftverek szabad felhasználásának korlátai

Míg más esetekben az iskolai oktatás vagy a tudományos ismeretterjesztés céljára a szabad felhasználás körében engedélyezett az átvétel, ez a szoftvereknél és a számítástechnikai eszközökkel működtetett adattáraknál nem lehetséges.

II. Az adatbázis (adattár) szerzői jogi védelme

Gyűjtemény, gyűjteményes mű, adattár, adatbázis. Szükséges e négy, hasonlóan hangzó fogalom megkülönböztetése.

a) A gyűjtemény

A legtágabb fogalom a gyűjtemény, mert magában foglalja a gyűjteményes művet és a gyűjteményes műnek nem minősülő adattárat is.

b) Az adattár

Az adattár a gyűjtemények egyik fajtája. (Például telefonkönyvek, szakmai adatbázisok, irodalmi, tudományos vagy művészeti tárgyú összeállítások, szótárak, lexikonok akár papírhordozón, akár elektronikus vagy más formában jelentek meg). Az adattár akkor részesül szerzői jogi védelemben, ha egyben gyűjteményes műnek is számít, vagyis az adattár elemeit valamely rendszer vagy módszer követelményei szerint rendezték és elemei egyedileg visszakereshetők. (Például a lexikon szócikkei betűrendben követik egymást, így azok egyedileg visszakereshetők).

Minden adattár és minden gyűjteményes mű gyűjtemény, viszont nem minden gyűjtemény gyűjteményes mű vagy adattár. A hangsúly tehát a művön van, ami önálló szellemi produktumot feltételez.

c) Az adatbázis

Az adatbázis önálló művek, adatok vagy egyéb tartalmi elemek (hangok, jelek, számok, tények, adatok) valamely rendszer vagy módszer szerint elrendezett gyűjteménye, amelynek tartalmi elemeihez számítástechnikai eszközökkel vagy bármely más módon egyedileg hozzá lehet férni. Szerzői jogi szempontból azonos az adattárral. Ahhoz tehát, hogy az adatbázis (adattár) gyűjteményes műnek minősüljön, két feltétel teljesülése szükséges:

1. A tartalmi elemeket valamely rendszer szerint vagy módszer szerint rendezzék és ez az elrendezés egyben egyéni, eredeti jellegű is legyen. Ekkor a gyűjteményes műnek minősülő adatbázis (adattár) szerzői jogi védelem alá tartozik.
2. A gyűjtemény tartalmi elemeihez egyedileg hozzá lehessen férni.

Például a Nemzeti Audiovizuális Archívum (NAVA) távoli elérésű adatbázis. Gyűjtemény, mert azon túl, hogy meghatározza gyűjtőkörét, a gyűjtemény egyes darabjait tárolja, feldolgozza, és az így létrejövő adatbázisban biztosítja a keresés és megtekintés lehetőségét.

Nem tartoznak viszont az adatbázis fogalmába a különböző zenei, előadóművészi hangfelvételek összeállításából készült gyűjtemények, válogatások.

A szerzői jogi védelem alá tartozó adatbázis (adattár) előállítóját is megilleti **szomszédos jogi** védelem, ha a tartalmi elemek megszerzése, ellenőrzése vagy megjelenítése jelentős ráfordítást igényelt. Ha ez utóbbi feltétel nem teljesül, a gyűjteményes műnek minősülő adattár csupán szerzői jogi védelem alá tartozik. Az adattár előállítóját viszont megilleti a szomszédos jogi védelem akkor is, ha az adattár nem számít gyűjteményes műnek, azaz nem áll szerzői jogi védelem alatt.

Nem kizárt az sem, hogy valamely adattár sem a szerzői jogi, sem a szomszédos jogi védelem feltételeinek nem felel meg. Valamely adattár tehát állhat egyszerre szerzői jogi és szomszédos jogi védelem alatt, vagy csak szerzői jogi védelem alatt, vagy csak szomszédos jogi védelem alatt, s végül előfordulhat az is, hogy semmilyen védelemben sem részesül.

Az adatbázis előállítója az a természetes személy, jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság, aki vagy amely saját nevében kezdeményezi és megszervezi az adatbázis megvalósítását, gondoskodva ennek anyagi és egyéb feltételeiről.

Az adatbázis előállítót megillető speciális külön védelem alapján az előállító hozzájárulása szükséges ahhoz, hogy az adatbázis tartalmának egészét vagy jelentős részét kimásolják, vagy újrahasznosítsák.

A többszörözés szükségképpen csak másolat készítése útján valósulhat meg, az *újrahasznosítás* pedig a terjesztéssel és az internetes. ún. on demand típusú hozzáféréssel azonosítható.

Az adatbázis-előállítót megillető *terjesztési jog* csak az adatbázispéldány tulajdonjogának átruházása útján történő forgalomba hozatalra, a behozatalra (importjog) és az adatbázispéldány bérbeadására terjed ki, de nem vonatkozik a nyilvánosság részére történő haszonkölcsönbeadására. Ebből a szabályból az is következik, hogy a külön jogi védelemben részesülő adatbázisok nyilvános könyvtári kölcsönzéséhez nincs szükség az adatbázis-előállítók engedélyére.

Az adatbázis előállítójának jogai nem érintik az adatbázisba felvett egyes művek szerzőinek jogait, illetve az adatbázis tartalmának egyes elemeire vonatkozó egyéb jogokat. Az adatbázis előállítóját a jogok akkor illetik meg, ha az adatbázis tartalmának megszerzése, ellenőrzése vagy megjelenítése jelentős ráfordítást igényelt. Nem szükséges az adatbázis előállítójának hozzájárulása ahhoz, hogy a nyilvánosságra hozott adatbázist jogszerűen felhasználó személy az adatbázis tartalmának jelentéktelen részét kimásolja, illetve újrahasznosítsa. A nyilvánosságra hozott adatbázist jogszerűen felhasználó személy sem végezhet azonban olyan cselekményeket, amelyek sérelmesek az adatbázis rendes felhasználására vagy indokolatlanul károsítják az előállító jogos érdekeit.

Összefoglalóan tehát:

Csak a gyűjteményes műnek minősülő adatbázis (adattár) részesül szerzői jogi védelemben. A szerzői jog az adattár egyéni, eredeti jellegű elrendezését, az adattár struktúráját védi és az adattár, mint gyűjteményes mű egészére vonatkozik. A szomszédos jogi védelem tárgya viszont a jelentős ráfordítást tükröző adattár-előállítói teljesítmény. Ennek megfelelően a szerzői jogi védelem az adattár struktúrájára irányuló, azzal kapcsolatos felhasználási cselekményekkel szembeni fellépésre ad módot, míg a szomszédos jogi védelem alapján jogosult az adattár-előállító a tartalom kimásolásához vagy újrahasznosításához szükséges hozzájárulás megadására.

Az adattár-előállító forgalomba hozhatja vagy bérbe adhatja az adattárpéldányt, de nincs joga a haszonkölcsönzés engedélyezésére.

Az adatbázis védelmi ideje

Az adatbázis első nyilvánosságra hozatalát követő év első napjától számított tizenöt évig, illetve az adatbázis elkészítését követő év első napjától számított tizenöt évig áll védelem alatt. A védelmi idő újra kezdődik, ha az adatbázis tartalmát jelentősen megváltoztatják úgy, hogy annak eredményeként a megváltoztatott adatbázis önállóan is jelentős ráfordítással előállított-nak számít. Az adatbázis tartalmának jelentős megváltoztatása eredhet az egymást követő bővítések, elhagyások és módosítások halmozódásából is. Ezzel a szabállyal az előállító lényegében korlátlan ideig tartó védelmet biztosíthat a maga számára.

3.5.8 A reklámozás céljára megrendelt mű

A reklámozás céljára megrendelt mű olyan tájékoztatás, amelyik áru értékesítését vagy más módon történő igénybevételét és a vállalkozás nevének, megjelölésének, tevékenységének népszerűsítését, továbbá áru vagy árujelző megismertetését mozdítja elő. Mindaz tehát, ami reklám céljára történő műfelhasználásnak minősül, a szerzői jogi törvény megfelelő fejezetének alkalmazását vonja maga után. A szerzői jogi törvény lehetővé teszi, hogy a reklámozás céljára felhasznált művek esetében a vagyoni jogok átruházhatók legyenek, hasonlóan a szoftverhez és az adattárhoz. A vagyoni jogok átruházása szempontjából lényeges kérdés, ezért a felhasználási szerződésben ki kell térni a felhasználás módjára, mértékére, földrajzi területére, időtartamára, a reklám hordozójának meghatározására, valamint a szerzőnek járó díjazásra.

|| A kifejezetten a reklámozás céljára készülő művekre a közös jogkezelés nem terjed ki, hiszen az a mű első megjelenése, „ősbemutatója”.

Ez azt jelenti, hogy az engedélyt egyedileg kell a felhasználónak megszereznie a szerzői és szomszédos jogi jogosultaktól.

|| Ha viszont például egy már meglévő slágert kívánnak egy reklámfilmbe felhasználni, a felek eldönthetik, hogy a közös jogkezelő szervezet közreműködését (a konkrét esetben az ARTISJUS-t) igénybe kívánják-e venni. Dönthetnek úgy, hogy a művet kizárólag reklámozás céljára megrendelt műnek tekintik, következésképpen erre a közös jogkezelés nem terjed ki. Erről azonban a közös jogkezelő szervezetet írásban kell értesíteni, az értesítésig az ilyen megállapodás nem hatályos.

3.5.9 A merchandising jogok

Filmek, történetek jellegzetes, művel azonosítható alakjainak kereskedelmi forgalomban lévő árukon (például ruhaneműkön, írószereken stb.) történő felhasználása engedélyköteles, az ún. merchandising jogok körébe tartozik. A szerző adhat engedélyt a műben szereplő jellegzetes figurák kereskedelmi hasznosítására, így a szerzőt a felhasználásra adott engedély fejében díjazás illeti meg. A díjazásról a jogosult csak kifejezett nyilatkozattal mondhat le.

3.6 Munkaviszonyban létrehozott mű

Ha a mű elkészítése a szerző munkaviszonyból folyó kötelessége, a mű átadásával a vagyoni jogai átszállnak a munkáltatóra. (Természetesen ettől eltérő megállapodás is létrejöhet). Viszont a szerzőt megfelelő díjazás illeti meg, ha a munkáltató másnak is engedélyt ad a mű felhasználásra, vagy a művel kapcsolatos vagyoni jogokat másra átruházza. Ez a szabályozás a szoftverre nem érvényes.

Munkaköri kötelezettség keretében készült mű átadása a munkáltatónak a nyilvánosságra hozatalhoz való hozzájárulásnak minősül. Előfordulhat azonban, hogy a szerző vissza akarja vonni a művét. Ezt a munkáltató nem köteles elfogadni, azonban köteles a szerző nevének feltüntetését mellőzni. Ugyancsak mellőzni kell a szerző kérésére nevének feltüntetését akkor is, ha a művön a munkáltató a munkaviszonyból eredő jogaival élve változtat, de a változtatással a szerző nem ért egyet.

4 A SZABAD FELHASZNÁLÁS

Annak érdekében, hogy a kultúra, a tudomány és a művészetek területén született művekhez, mint az emberiség szellemi örökségének részeihez minél többen hozzáférjenek, a jogalkotó bizonyos kedvezményezett felhasználói csoportok számára lehetővé teszi a művekhez való díjmentes hozzáférést és felmenti azokat az engedélykérés kötelezettsége alól. Ezek a kedvezményezettek jellemzően az iskolai oktatás, a kutatás, a bíróságok és korlátozott mértékben a nyilvános szolgáltatást nyújtó könyvtárak, valamint a tömegtájékoztatást végző szervezetek.

A szabad felhasználás alapvetően a többszörözési jog és a nyilvános előadási jog, helyenként a sugárzási jog korlátjaként jelenik meg. A terjesztési jog a mű forgalomba hozatalát, közönség számára történő hozzáférhetővé tételét jelenti. Szabad felhasználású terjesztési jog csak a nyilvános könyvtári haszonkölcsönzés egyes eseteinél, az idézésnél és az átvételnél fordul elő.

A mű nem üzletszerű felhasználása a szabad felhasználás körébe tartozik, ha az

- kizárólag a fogyatékosok igényeinek kielégítését szolgálja, és nem haladja meg a cél által indokolt mértéket, vagy
- bírósági, államigazgatási vagy más hatósági eljárásban bizonyítási célt szolgál.

A szabad felhasználás eseteinek közös jellemzője, hogy csak a vagyoni jogokat érintik és kizárólag a nyilvánosságra hozott művekre vonatkoznak.

Alapelvük, hogy

1. nem lehetnek sérelmesek a mű rendes felhasználására,
2. indokolatlanul nem érinthetik hátrányosan a szerző törvényes érdekeit és
3. még közvetve sem szolgálhatják jövedelemszerzés célját.

Ha a fenti alapelveknek megfelelnek, az alábbi esetekben szabad a felhasználás:

4.1 Az idézés

A mű részletét - az átvévő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven - a forrás, valamint az ott megjelölt szerző megnevezésével bárki idézheti¹⁸.

A témában megjelent más művekből idézni ismeretterjesztő vagy tudományos művekben szoktak a szerző gondolatainak alátámasztására, megerősítésére, vagy egy más szerző állításának cáfolására. Ez feltételezi az idéző mű önálló, egyéni jellegét, azaz idézni csak szerzői műben lehet. Az idézés más szerző írásának rövid, általában egy-két mondat terjedelmű szó szerinti átvétele. Ebben az esetben az átvett mondatokat idézőjelbe kell tenni és a forrást azonosítható módon megadni olyan részletességgel, amiből az is kiderül, hogy – ha nyomtatott forrásról van szó – a hivatkozott mű melyik oldalán található az idézet. A hivatkozásnak több módja ismert, az alábbiakban példának a számozásos módszert mutatjuk be forrástípusonként,

¹⁸ 34. § (1)

ahol a szövegben közölt idézet után felső indexben található egy hivatkozási szám, amit lábjegyzetben lehet kibontani:

Idézet könyvből a szövegben:

„... a szenátus republikánus tagjaira gyakorolt hatásomról a könyv későbbi kiadásainak előszavaiban már írtam”⁴²

Hivatkozás nyomtatott könyvre lábjegyzetben:

⁴² Galbraith, J. K. *Egy kortárs emlékei*. Budapest, Európa, 1988. pp. 446-471. ISBN 963 07 4580 1

Hivatkozás könyvben megjelent tanulmányra:

⁴³ RAVASZ János. A reformátusok iskolaügye. In: GAZDA István vál. *Fejezetek a magyar művelődéstörténet forrásaiból*. Budapest, Tárogató. 1996. p. ISBN 9638491 930 2

Hivatkozás levéltári forrásra:

⁴⁵ BAZ. M. LVTÁR, Miskolc, IV. Tanácsi iratok 1201/e, 481/1848 *Követválasztók névsora*

Hivatkozás szakdolgozatra:

⁴⁶ KÖRÖSPATAKY Terézia. *A felnőttnevelés lélektana* [egyetemi doktori disszertáció]. Kosuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen, 1983

Hivatkozás folyóiratcikkre:

¹² MAGYAR Bálint. A közö. 02.02.)ktatás modernizációjának esélyei a közoktatási törvény módosítása után. *Új pedagógiai szemle* ISSN 1215-1807. 47. évf. 2. sz. (1998). p.6.

Idézni gondolattartalmat is lehet, ami azt jelenti, hogy nem szó szerint idéz, csak az idézett szerző lényeges gondolati elemét fogalmazza meg saját szavaival. Ebben az esetben nem kell idézőjelet alkalmazni, de a forrást ekkor is meg kell adni. Itt oldalszámot nyilván nem lehet közölni, mert a gondolattartalom valószínűleg egy összegzés az idézett műből. *Az idézés jogszerűségének feltétele, hogy az idézett mű nyilvánosságra hozott mű legyen*. Ellenkező esetben jogsértést követ el, mert a megjelenés előtt a szerző engedélye nélkül nem szabad információt adni a műről.

4.2 Az átvétel

Az átvétel hasonló az idézéshez, de attól terjedelmesebb szövegrészlet. Egy szöveggyűjtemény például átvétel. Az átvevő mű *nem üzletszerű* többszörözéséhez és terjesztéséhez nem szükséges a szerző engedélye, ha az ilyen átvevő művet az irányadó jogszabályoknak megfelelően tankönyvvé vagy segédkönyvvé nyilvánítják, és a címlapon az iskolai célt feltüntetik¹⁹. Minden más esetben azonban engedélyköteles. Tankönyvkiadóknak például akkor is engedélyt kell kérni a szerzőtől, ha a könyvet tankönyvvé nyilvánítják, mert azt üzletszerű tevékenysége keretében terjeszti.

4.3 A magáncélú másolás

Természetes személy magáncélra a műről másolatot készíthet, ha az jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja. E rendelkezés nem vonatkozik az építészeti műre, a műszaki létesítményre, a szoftverre és a számítástechnikai eszközzel működtetett adatbázisra, valamint a mű nyilvános előadásának kép- vagy hanghordozóra való rögzítésére, mert ezek a művek magáncélra sem többszörözhetők. Kotta reprográfiával magáncélra sem másolható.

¹⁹ Sztj. 34.§ (3)

A magáncélú másolás a szabad felhasználás legelterjedtebb formája. A magyar szabályozás a reprográfiai eszközök, valamint az üres hang- és képhordozók, köztük az írható CD-k és minidiszkek után állapít meg jogdíjfizetési kötelezettséget. Ezek a díjak a termékek árába beépülve végül a fogyasztókra hárulnak.

A szoftver és a számítástechnikai eszközzel működtetett adattár magáncélú másolása nem tekinthető szabad felhasználásnak. A mű nyilvános előadásának kép- vagy hanghordozóra történő rögzítése, még ha magáncélra történik is, nem tekinthető szabad felhasználásnak. Például mozifilm, élő koncertet kamerával történő magáncélú rögzítése is jogsértésnek minősül.

Kotta reprográfiával magáncélra sem többszörözhető, vagyis a kották többszörözése a szerzők és más jogosultak kizárólagos joga, ami nem korlátozható díjigényre és magáncélú másolásuk sem megengedett²⁰. Zeneiskolák is csak tudományos kutatás és archiválás céljára másolhatnak kottákat.

Szabad felhasználásnak minősül egy könyv részeinek fénymásolása, vagy egész könyv, napilap vagy folyóirat írógéppel, kézirással történő másolása. Viszont ha ezekről a művekről elektronikus hordozóra mással készíttetnek másolatot, az már nem számít szabad felhasználásnak.

4.4 Az intézményi célra készülő másolat és azok használata

Nyilvános szolgáltatásokat nyújtó könyvtár, iskolai oktatás célját szolgáló intézmény, muzeális intézmény, levéltár, valamint kép- és hangarchívum készíthet a műről másolatot, ha az jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja, és

- tudományos kutatáshoz vagy archiváláshoz szükséges,
- a nyilvános könyvtári ellátás céljára készül,
- megjelent mű kisebb részéről, illetve újság- vagy folyóirat cikkről készül, vagy
- külön törvény azt kivételes esetben, meghatározott feltételekkel megengedi.²¹

A szabad felhasználás körében így lehetőség van digitális gyűjtemények kialakítására, ha a digitális másolatokat a fenti intézmények saját helyiségeiben erre a célra üzembe állított számítógépeken saját felhasználói kör számára teszik elérhetővé. A digitalizálás minden más esetben engedélyköteles. Ez a rendelkezés tette lehetővé annak idején a Nemzeti Audiovizuális Archívum (NAVA) megszervezését és igénybevételét, igaz, hogy csak korlátozott nyilvánossággal.

Ha a mű többszörözése a felhasználásra irányuló műszaki folyamat elválaszthatatlan és lényeges részét képezi és nincs önálló gazdasági jelentősége, a többszörözés szabad felhasználásnak minősül. Ez a rendelkezés különös jelentőséggel bír az internetes felhasználásoknál.

Szabad felhasználás a saját műsorának sugárzásához jogszerűen felhasználható műről a rádió- vagy televízió-szervezet által saját eszközeivel készített ideiglenes rögzítés. E rögzítést a rögzítés elkészítésének időpontjától számított három hónapon belül meg kell semmisíteni, illetve törölni kell. E rögzítések közül azonban azok a rögzítések, amelyeknek rendkívüli dokumentációs értéke van, közgyűjteménynek minősülő kép-, illetve hangarchívumban korlátlan ideig megőrizhetők.

²⁰ Sztj. 35. § (1)

²¹ 35. § (4)

4.5 Nyilvános előadások részleteinek többszörözése

Nyilvánosan tartott politikai beszédek, előadások és más hasonló művek részletei tájékoztatás céljára - a cél által indokolt terjedelemben - szabadon felhasználhatók. Ilyen felhasználás esetén a forrást - a szerző nevével együtt - fel kell tüntetni, hacsak ez lehetetlennek nem bizonyul. *Az említett művek gyűjteményes kiadásához viszont a szerző engedélye szükséges*²². A rendelkezés tehát leszűkíti a nyilvánosan tartott beszédeket a politikai beszédek szabad felhasználására, a nem politikai előadások célját viszont nem köti meg. Itt lehetőség van az átvételnél egyébként meg nem engedett átszerkesztésre, részletekben való közlésre stb. Kiemelten fontos, hogy *a felhasználás csak tájékoztatás céljára, a cél által indokolt terjedelemben történhet*.

Zártkörű rendezvényeken elhangzott szónoki beszédek, felszólalások viszont csak a szerző engedélyével használhatók fel.

Napi eseményekhez kapcsolódó, időszerű témákról megjelentetett cikkek vagy e témákról sugárzott művek – ha a szerző nem tett ezzel ellentétes nyilatkozatot – a sajtóban többszörözhető és a nyilvánossághoz közvetíthetők. Lényeges, hogy a közérdek szempontjából jelentős témák (gazdasági, politikai) tartoznak csak a szabad felhasználás körébe, tehát például a tudományos, művészeti kategóriákra ez nem terjed ki²³.

4.6 Művek szabad előadása

Ha az előadás jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja, és a közreműködők sem részesülnek díjazásban, a művek szabadon előadhatók, ha

- a színpadi mű műkedvelő művészeti csoportok előadásában hangzik el;
- iskolai oktatás céljára adják elő;
- iskolai ünnepélyeken,
- szociális és időskori gondozás keretében,
- nemzeti ünnepeken tartott ünnepségeken,
- egyházak vallási szertartásain és egyházi ünnepségein,
- alkalomszerűen tartott magánjellegű zártkörű összejöveteleken hangzik el²⁴.

A zártkörűség önmagában csupán a hozzáférhetőség korlátozott voltát jelenti, de azt nem, hogy a felhasználó mentesülne például a zeneművek nyilvános előadása után járó jogdíjfizetési kötelezettség alól. Nyilvános előadásnak tekintendő ugyanis minden, a magánhasználatot (családiasság, háziasság körét) meghaladó előadás. Az alkalomszerűen tartott zártkörű összejövetelek alkalmával történő előadás akkor szabad felhasználás, ha az alábbi feltételek együttesen teljesülnek:

- a) már nyilvánosságra hozott művek kerülnek előadásra,
- b) az előadás jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja és
- c) a közreműködők nem részesülnek díjazásban.

Közvetett jövedelemfokozási cél lehet például az is, hogy egy zártkörű rendezvény alkalmas arra, hogy a vendéglátóhely forgalmát növelje.

Intézmények, gazdálkodó szervezetek tagjainak rendezett zártkörű összejövetelekre viszont szabad felhasználás, ha az egyéb feltételek fennállnak.²⁵

²² 36. § (1)

²³ 36. § (2)

²⁴ 38. §

²⁵ 38. § (4)

4.7 Képző-, ipar- és fotóművészeti alkotások szabad felhasználása a televíziós műsorszolgáltatásban

A televíziós műsorszolgáltatásban e művek díszletként szabadon felhasználhatók és a szerző nevének feltüntetése sem kötelező. Viszont ha a mű kifejezetten díszlet és jelmez céljára készült, a szerző engedélye és nevének feltüntetése a televíziós műsorszolgáltatásban való felhasználásához is szükséges.

A szerzők érdekét is szolgálja, hogy műveik bemutatásáról a lehető legszélesebb körben tudomást szerezzon a közönség, ezért az írott és az elektronikus sajtó a szabad felhasználás körében készíthet képeket az *eredeti műalkotások kiállításán* és a műveket az időszzerű, napi eseményekkel kapcsolatos tájékoztatás, reklámozás céljára közzéteheti, amennyiben a közzététel jövedelemfokozási célt közvetve sem szolgál²⁶. Nem tekinthető szabad felhasználásnak például egy zenedarab egészének sugárzása csupán arra tekintettel, hogy az egy koncert műsorán szerepel, amelyről a híradó beszámol.

4.8 Művek haszonkölcsönzésbe adása

A haszonkölcsönbe adás a nevében sugallt tartalommal ellentétben azt jelenti, hogy a kölcsönbe adás fejében a kölcsönbe adó nem kérhet ellenszolgáltatást, azaz nem szedhet díjat.

A könyvtári dokumentumok haszonkölcsönbe adása sem szabad felhasználás, ez alól csupán az országos szakkönyvtárak kivételek. A szoftvereket és a számítástechnikai eszközzel működtetett adattárakat viszont még ezek a könyvtárak sem adhatják szabadon haszonkölcsönbe.

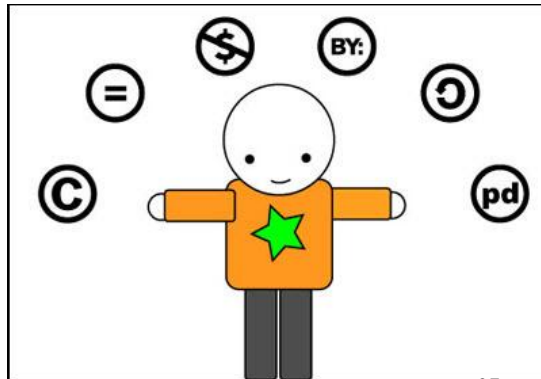
A nyilvános haszonkölcsönzést végző könyvtárakból történő kölcsönzésre való tekintettel az irodalmi művek és kották szerzőit díjazás illeti meg, de a díj fizetését az állam magára vállalja. A szerzők díjigényüket csak közös jogkezelő szervezetük útján érvényesíthetik.

²⁶ 36. § (5), 37. §

5 A JOGTISZTA FELHASZNÁLÁST LICENCELŐ MOZGALOM, A CREATIV COMMONS

A Creative Commons 2001-ben indult, célja, hogy a tudás jogtiszta és könnyen, egyértelműen megosztható legyen az interneten keresztül. Jelenlegi vezetője Lawrence Lessig, a Stanford Jogi egyetem professzora. A projekt lényege, hogy a szerzők a felhasználóknak olyan licen-
ceket kínálnak fel, amelyek segítségével világossá tehetik, hogy milyen feltételekkel engedik meg jogtiszta művek felhasználását.

A felhasználási engedélyek az alábbi hat jogfenntartási feltétel valamelyikéből, vagy ezek kombinációjából állnak össze:

3. Copyright-tól a public domain²⁷-ig

²⁷ Public domain = korlátozás nélkül felhasználható szellemi alkotás, közkinccs. A kép forrása: Creative Commons Hungary. URL: http://creativecommons.hu/?page_id=8

A leggyakrabban előforduló CC-licenc pecséték:

CC BY-SA
(Attribution-
ShareAlike)

Megengedi a mű átdolgozását, de az így létrejött alkotást csak az eredetivel megegyező licenc alatt engedi terjeszteni.

Így add tovább!

CC BY-NC
(Non commercial)

Az alkotó megengedi, hogy munkáit szabadon másolhassák, terjesszék, bemutassák és lejátsz-
szák, de a felhasználónak nem származhat belőle
jövedelme.

Ne add el!

CC BY-ND
(No derivative works):

Semmilyen utólagos változtatást, módosítást nem engedélyez a szerző.

Ne változtasd!

CC-BY-2.5

A szerző által meghatározott módon fel kell tűn-
tetni a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a
szerző nevét vagy álnévét, a mű címét)

Nevezd meg!

6 A SZERZŐI JOGVÉDELEM IDŐTARTAMÁNAK KÉRDÉSE

A szerzőt a mű létrejöttétől kezdve automatikusan megilleti a szerzői jogok összessége függetlenül attól, hogy a mű nyilvánosságra került-e vagy sem. Ez azt jelenti, hogy a védelem szempontjából nincs szükség külön jogbejegyzésre.

A rögzített műben megtalálható copyright-bejegyzés csupán figyelemfelhívó, tájékoztató szerepet tölt be, a jog akkor is vonatkozik a mű létrejöttében szerepet játszókra, ha az külön nincs feltüntetve. (Mint ahogyan a jog feltüntetése önmagában még nem keletkeztet jogokat). A bejegyzés nyomtatott könyvben például a címlap hátoldalán található, tartalmazza a copyright jelet, a jog tulajdonosának a nevét és a jog megszerzésének az évét. A jog tulajdonosa az alkotón kívül szomszédos jogi jogosult is lehet.

Például:

Az eredeti szerző bejegyzése:

© Szabó Magda 1963

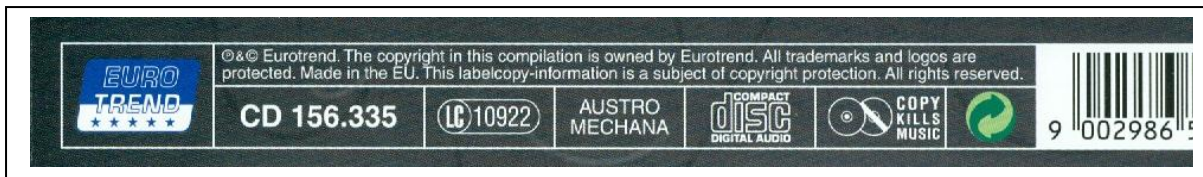
Az eredeti szerző örököseinek jogbejegyzése:

© Ország László örököse 1966

Az Akadémiai Kiadó bejegyzése az Értelmező kéziszótár kiadására:

© Akadémiai Kiadó, Budapest 1972

Hangfelvételeknél általában a hanghordozó anyag címkéjére, vagy a tasakcímkére nyomtatják. Itt külön szokták jelölni a szellemi tartalmat létrehozó jogosultat © jellel és az előállítót a karikába zárt P jellel.

4. A gyártó és az audio CD kiadója egybeesik:

A bejegyzés arra is felhívja a figyelmet, hogy a címke-információk is védettek.

A képen látható copyright-bejegyzés szerint a Perfect Panpipes, mint kiadó szomszédos jogi jogosultsága a hangfelvételen hallható összeállításra vonatkozik és a gyártó is a Perfect Panpipes:

5. Szomszédos jogi jogosultság bejegyzése hangfelvételen

A jogok gyakorlása – a név feltüntetésének kivételével – időben nem korlátlan. A szerzői jogi törvény a jogok gyakorlására védelmi időt állapít meg, amelyen belül gyakorolhatók e jogok. Ez általában a szerző halálát követő *hetven év*. A szerző halála után a szellemi hagyaték kezelésével megbízott személy, vagy az örökösök jogosultak a személyhez fűződő jogsértés elleni fellépésre. A szerző névhasználati joga azonban soha nem évül el.

Az alábbi esetekben *ötven év* védelmi időt ír elő a szerzőjogi törvény²⁸:

- a sugárzott műsorok vagy a vezeték útján a nyilvánossághoz átvitt saját műsorok,
- a filmek,
- a nem rögzített előadások.

A hangfelvételek és az azokban rögzített előadások védelmi ideje a hatályban levő Szjt. szerint 50 év, de az Európai Parlament és a Tanács 2011/77/EU irányelve ezt a védelmi időt 70 évre emelte fel azzal, hogy a nemzeti törvényhozásnak 2013. november 1-jéig kell hatályba léptetni az irányelveknek megfelelő rendelkezéseket. Ezzel kiküszöbölte azt a kettősséget, ami a zeneszerzők és szövegírók 70 évig tartó jogosultsága, és műveik rögzített előadásának ötven évig tartó védelme között fennállt. (Az előadás hangfelvételtől *eltérő* rögzítésének védelmi ideje továbbra is 50 év).

A szoftver védelmi ideje tizenöt év, de a védelmi idő minden módosítással újra kezdődik²⁹.

Tanácsos odafigyelni azonban arra is, hogy bár a szerző halálát követően már eltelt a védelmi idő, az még fennállhat szomszédos jogi jogosultakra vonatkozóan!

A szomszédos jogok és a szerzői vagyoni jogok védelmi ideje mind annak időtartama, mind a számítási mód tekintetében jelentősen eltérnek egymástól. A szerzői jogok hetvenéves védelmi ideje egyúttal a szerző személyhez fűződő és vagyoni jogainak gyakorlását is behatárolja.

²⁸ 84.§ (1)-(3)

²⁹ 84/D §

A védelmi idő elteltével ugyanis az engedélyezési jogok nem gyakorolhatók, és a felhasználásért díjazásra sem tarthatnak igényt a jogutódok, illetve az örökösök. A szerzői jogoknál a hetvenéves védelmi idő számításának kezdete a szerző halálához kapcsolódik. Amíg a szerzői jogi védelem kezdete a mű megalkotása, addig a szomszédos jogi védelmet előadóművészi vagy más művek nagyközönséghez történő eljuttatása alapozza meg. A szomszédos jogi jogosultak védelmi ideje ötven év. A védelmi idő kezdete az alábbi eseményekhez kötődik:

A hangfelvételek és az azokban rögzített előadások a hangfelvétel első forgalomba hozatalát követő év első napjától számított ötven évig részesülnek védelemben. Abban az esetben, ha ezalatt az idő alatt a hangfelvételt nem hozták forgalomba, úgy a hangfelvétel elkészítését követő év első napjától kell az ötven évet számítani. A nem rögzített előadások az előadás megtartását követő év első napjától számított ötven évig részesülnek védelemben. A sugárzott vagy a vezeték útján a nyilvánossághoz átvitt műsorokhoz kapcsolódó jogok az első sugárzást vagy átvitelt követő év első napjától számított ötven évig részesülnek védelemben. A filmekhez kapcsolódó jogok az első forgalomba hozatalát követő év első napjától számított ötven évig részesülnek védelemben. Ha ezalatt az idő alatt a filmet nem hozták forgalomba, akkor a film elkészítését követő év első napjától kell az ötven évet számítani.

Törekvések vannak arra nézve, hogy a szomszédos jogi jogosultak védelmi idejét is felemeljék hetven évre.

A szomszédos jogi védelem azokat a személyeket, illetve testületeket illeti meg, akik/amelyek a szerzői művet a nyilvánosság felé közvetítik. Így szomszédos jogi jogosultak lehetnek az előadóművészek, a hangfelvételek előállítói, a rádió- és televízió-szervezetek, kiadók és a filmek előállítói. Ez utóbbiak jelentős anyagi befektetéssel járulnak hozzá a szerzői művek megismeréséhez, amit a szerzői jog vagyoni jogokkal honorál. Ez lehet felhasználási jog, engedélyezés az előadás, hangfelvétel, műsor, vagy film felhasználására, de lehet díjigény is, amit a közös jogkezelés keretében lehet érvényesíteni.

A védelmi idő letelte után a mű közkinccsé válik, azaz nem szükséges a szerző jogutódainak engedélye a mű közzétételére, így jogdíj sem illeti meg őket a továbbiakban. A szerző névhasználati joga azonban soha nem évül el! Ez egyúttal azt is jelenti, hogy a mű bárminemű felhasználása esetén hivatkozni kell az eredeti szerzőre.

7 FELHASZNÁLT IRODALOM

1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról. Módosításokkal egybeszerkesztett kiadás. http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99900076.TV#lbj15param (Letöltés: 2012. március 5.)

ArtisJus. Jogdíjat fizet az alkotóknak a magyar YouTube. In: Infotér. 2012. március 02. URL: http://infoter.eu/cikk/ArtisJus_jogdijat_fizet_az_alkotoknak_a_magyar_youtube (Letöltés: 2012. május 5.)

Az ASVA alapító okirata (2005). URL: <http://www.asva.hu/alapito.html> (Letöltés: 2012. március 5.)

Bobrovsky Jenő. *Az enyém, tied és miénk a szellemi tulajdonban*. Áttekintés a közkinccs és a szellemi magántulajdon egyes összefüggéseiről az Internet tükrében. URL: <http://www.mta.hu/fileadmin/2008/06/Bobrovsky.doc> (Letöltés: 2012. március 11.)

Bürge Viktória. Copyright, CC, P2P. In: *Irodalmi internet napló*. 2008. május 28. URL: <http://krono.inaplo.hu/index.php/inter/inter-halozati-jelensegek/80-copyright-p2p-cc> (Letöltés: 2012. március 11.)

Európai Unió. Parlament. Az Európai Parlament és a Tanács 2011/77/EU irányelve (2011. szeptember 27.) a szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejéről szóló 2006/116/EK irányelv módosításáról. In: *Az Európai Unió hivatalos lapja*. L 265/1. 2011.10.11. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:265:0001:0005:HU:PDF>

Gyenge Anikó. „Érted haragszom, nem ellened” : néhány gondolat a védelmi idő meghosszabbításához. In: *Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle*. 4. = 114. évf. 1. sz. (2009. február). URL: <http://www.sztnh.gov.hu/kiadv/ipsz/200902-pdf/902-szemle.pdf>

Gyertyánfy Péter. Digitális technika és a szerzői jog. In: *Magyar jog* ISSN 0025-0147. 40. évf. 9. sz. (1993). p. 513-520.

Liedes, Jukka. A szerzői jog időszerű kérdései az Európai Unióban és nemzetközi szinten. In: *Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle* ISSN 1587-5563. 111. évf. 6. sz. (2006). p. 23 - 38.

Lontai Endre. A technikai fejlődés és a szerzői jog. In: *Állam- és jogtudomány* ISSN 0002-564X. 33. évf. évf. 1/2. sz. (1999). p. 18-31.

Nemzeti Audiovizuális Archívum. *A művek digitális archiválásának és felhasználásának szerzői jogi szabályai*. Tájékoztató. URL: http://www.nava.hu/download/a_nava_szerzoi_joga.pdf (Letöltés: 2012. április 29.)

A Szerzői Jogi Szakértő Testület ... évi szakvéleményei. In: *Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle* ISSN 1588-6158. Online változat. 113-116. évf. (2008-2011). URL: <http://www.hpo.hu/kiadv/ipsz> (Letöltés: 2012. április 29 - május 10.)

Szinger András és Tóth Péter Benjámín. *Gyakorlati útmutató a szerzői joghoz*. Budapest : Novissima, 2004.

